

J. Can. P.

2567

J. can. 9.

Cuneus

256^{fr}

Triplici nodo triplex cuneus.

S I V E

APOLOGIA

PRO IVRAMENTO

Fidelitatis,

ADVERSUS DVO BRE-

uia PP. PAULI QUINTI, & Epi-

stolam Cardinalis BELLARMINI, ad

G. BLACKVELLUM Archipre-

sbyterum nuper

scriptam.

ESDR. III.

Tunc omnes populi clamaverunt & dixerunt, Ma-
gna est Veritas, & praevalet.

Editio altera.

AMSTELRODAMI.

MDCIX.

903

Apologia hac est auct
e s s reuicenda co luntem
mendia nulloq; male legere

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

APOLOGIA

PRO IURAMENTO

Fidelitatis.

Quàm horrendum no-
uum, & post homines
natos inauditum pla-
nè scelus, ante aliquot
annos apud nos in An-
glia conflatum fuerit, ad interneci-
onem meam, coniugis & libero-
rum, ad exitium omnium Procerū,
& Regni Ordinū, cum innumeris a-
liis cuiusq; cōditionis atq; fortunæ;
vsq; adeò famā iam ad vltimas Orbis
terras percrebruit, ita omnibus ex i-
psi⁹ nefandi facinoris infamia inno-
tuit; vt superuacuum sit, rem pluribus
reperere, aut diuulgare velle; præser-
tim cū scelus ipsum atrocitatē sui
tam alta voce proclaimet. Etenim si
a clamantia illa peccata (de quibus

a Gen. 4.

10.

fit in Sacris literis mentio) hoc titulo insigniuntur, & clamare dicuntur, propter infamem turpitudinis notam sibi adiunctam, seu quòd canorâ quadam voce cælitus vindictâ in auctores exposcere videantur; (quæ tamen ipsa peccata & antiqua sunt, & nimis vsitata, nec vlla ætas, vllave gens vnquâ iis penitus vacauit) si illa, inquâ, peccata in Scripturis clamare dicuntur; quid de hoc peccato existimare debemus, excogitato sine causâ, vltra modum crudeli, & citra exemplum singulari? Quid exinde secutum sit, neminem opinor latere potest. Satisfactum est Iustitiæ publicæ paucorû pœnâ, & vltra fontes, seu celeritas non transiit; hæcque omnia peracta honorificâ & publicâ iudicii formâ, quâ nullavniquam in hoc Regno visa est illustrior.

Quamuis enim coniurati non aliam concepti furoris rationem redderent quàm quòd Romanæ religioni impensè vellent: nemo amen Pontificius eâ de causâ deinceps duriùs

durius vnquam habitus, vt ex Edicto nostro clementissimo, post detectâ coniurationē edito, apertissimè constat. Tantùm proximo Ordinū conuentu latæ sunt leges, quibus tam atrocibus in posterum sceleribus melius occurreretur: in quibus cōcepta erat Sacramenti quædam formula, in quam subditi mei liquidò iurarēt, palamque profiterentur se in fide & obedientiâ mihi lege nascendi debitâ, constanter permansturos. Nec in alium finem constitutum est Iuramentum, quàm vt non modò inter fideles subditos, & perfidos proditores, discrimen aliquod exstaret: sed etiam inter illos, qui quâuis cæteroqui Pontificiæ religioni fauerēt, retinerent tamen impressa pristini officii in cordibus vestigia; & inter hos, qui eodem fanatico superstitionis zelo perciti, quo nitrati pulveris proditores, abriperentur extra debitæ fidelitatis metas, crederentque disparem religionis cultum, iustissimum esse prætextum contra

Regem coniurandi. Hoc prudens & pius consilium ita fortunavit Deus, ut permulti omne genus subditi, tam Sacerdotes quam Laici Pontificii, hoc fidelitatis Sacramento se obstringere non dubitarent. Ex quo abundè utrinque satisfactum est, & mihi, & subditis: mihi, quòd de fidelitate subditorum certò constaret: subditis, quòd tantà, quàm laborabant infamiâ, liberati essent; ita ut, licet eandem cum proditoribus viam religionis sequerentur, tamè ab eorum pessimis consiliis, se longissimè abhorrire demonstrarent. Quàm quidè re omnibus moderatis & non rigidis Pontificiis, omnis erat vel dubitandi, vel desperandi ansa præcisa, & ego satis ostendi nullam me in Pontificios, conscientia causa, persecutionem meditari, nec ultra quid desiderare, quàm ut de eorum fide & constantiâ securus fierem, quam propter conscientiam mihi præstare tenebantur.

Sed quid à Diabolo ipso vel suggeri

geri malitiosius poterat, vel tentari nocentius, ad turbandum hoc tam mite & placidum consilium, quàm quod accidit ex Pontificis quodam *Brevi* huc misso, hîc vulgato, quo Papiculis omnibus interdictum est, ne hoc Sacramêto fidelitatis se astringi paterentur? Ex quo nova sunt zelotypiæ inter me & meos, quotquot Pontificii sunt, sparsa semina, dū incitantur (cūm potius deterreri debuissent) ad retinendum meo mandato de Iuramento fidelitatis suscipiendo; quod eo fine constitutum erat, ut instar pignoris & auctoramēti subditorum erga me fidei foret. Atque ita dum isti Papæ obtemperant, & mihi Sacramentū legitimè exigēti renituntur, nimis amplam mihi, nimisq; iustam materiā suppeditant infligendæ pœnæ extra causam cōscientiæ, dum in has angustias miserè se compingi & contrudi sinunt, ut aut cum discrimine vitæ, & iacturâ fortunarum, fidelitati erga Principem renuncient, aut cum Catholicę

fidei detrimento animarum suarum salutem, ut obtendit Pontifex, in periculum adducant.

Porro, quavis dispar in religione cultus, omne ferè commerciū, inter me & Papā partis alterius caput sustulit, nec facilè patitur, ut more Principum hinc inde nuncii commeent: tamen cū indictum bellum nō sit, negari non potest, quin Pontifex cōtra bonos mores, & consuetudinem Principum, maximè Christianorū, peccārit vehementer, cū me inauditum condemnārit: quod quidem fecit, partim me persecutoribus annumerando (ut ex eo, quod cohortatur Catholicos suos ad Martyrii gloriam aspirare, non obscurè innuitur) partim imperādo seuerè omnibus Anglis qui stant à suis partibus, ut ab hoc Iuramento abstineant; quod dum detrectant, fidelitatem suam profiteri recusant.

Pontifex, si existimat se meum Iudicem, quod dici solet, competentem, cur me indictā causā con-

demnat?

demnat? Sin aliter res se habet, & si nihil Papæ mecum est negotii (quod est verissimum) quare se immiscet operi non suo, & falcem mittit in messem alienam, in re præsertim civili, & quæ ad eum nullatenus spectat?

Numquid potuit *Pius Quintus* ipse, qui nihil nisi minas spirabat, & ruinam Reginæ Elizabethæ & eius regno meditabatur, qui cum tantâ atrocitate sæuiebat in eam, & anathemate fulminabat; Num potuit is, inquam, aliquid acerbius statuere aut grauius, quàm in me statuit hic Pontifex? Quid enim inter hæc duo intersit, subditos à vinculo obedientiæ soluere, ac præcipere vt arma capessant, quod *Pius Quintus* fecit, & edicere subditis ne, Principi iuramentum fidelitatis exposcenti, obtemperent, quod hodiernus fecit Pontifex; non facilè cerni potest.

Sed vt ad ipsum *Breue* propius accedamus: negari quidem non potest, quin multam eamque non

necessariâ operam insumpserit, dum ad verbum integram recensuit Iurandi formulâ; cùm idem fuisset, si respicias eius responsum, vel minimam tituli particulam descripsisse, ut qui vnâ liturâ, & leui quadam ac generali reiectiunculâ integrum Iuramentum proscribat. Quâ quidem in re, si me respicias, imprudenter; si Catholicos suos, iniuriosè se gessit Pontifex. Imprudentia est, me si respicias quòd partitè & minutatim Iuramentum non refutauerit, nec verbulum aut sententiolam quâ inibi reprehendit, aliquo detexerit indicio. Id verò si fecisset, pro paterna mea cura, quæ non sinit ut quenquâ meorum ad extrema tentanda adigam, quæ duriusculè sonare videbâtur, fortasse aut delêssim planè, aut benignâ interpretatione molliora reddidissim. Iniustitia est, Catholicorû suorum respectu; nam si mihi visum fuisset, in Iuramento quippiâ vel mutare, vel interpretari, omni illico labore Pontificii leuati fuissent.

Sin

Sin secus mihi constitisset, nihil ex Iurisiurandi conditionibus remittere, prætextum saltem aliquē recusandi illius Sacramenti inuenissent; quasi non obsequium fidemq; debitam abnuentes, sed anxiiis religiosi animi scrupulis deterriti, in ea verba, quæ speciatim notauisset Pontifex, iurare vererentur.

Nunc verò ipsum tonantem audiamus.

CATHOLICIS AN-
glis Paulus P P.

Quintus.

Electi filii, Salutem & Apostolicam benedictionē. Magno animi mœrore nos semper affecērunt tribulationes & calamitates, quas pro retinenda Catholica fide iugiter sustinuistis. Sed cūm

*Primum
Breue Pō-
tificium
datū deci-
mo Cal.
Oct. 1606.*

intelligamus omnia hoc tempore magis
exacerbari, afflictio nostra mirū in mo-
dum aucta est: Accepimus namq³ com-
pelli vos grauissimis pœnis propositis Tē-
pla hæreticorum adire, cœtus eorum fre-
quentare, concionibus illorum interesse:
profectò credimus proculdubio eos qui
tantā constantiā atque fortitudine atro-
cissimas persecutiones, infinitas prope-
modum misérias hætenus perpeSSI sunt,
ut immaculatè ambulant in lege
Domini, nunquam commissuros esse
ut coinquantur communione deser-
torum Diuinae legis. Nihilominus Ze-
lo Pastoralis officii nostri impulsī, &
pro Paternā sollicitudine quā de salu-
te animarum vestrarum assidue la-
boramus; cogimur monere vos atque
obtestari, ut nullo pacto ad hæretico-
rum Tempia accedatis; aut eorum Con-
ciones audiatis; vel cum ipsis in riti-
bus communicetis, ne Dei iram incur-
ratis. Non enim licet vobis hæc facere
sine detrimento Diuini cultus, ac ve-
stræ salutis. Quemadmodum etiam
non potestis absque euidentissimā gra-
uissi-

uissimaeque Diuini honoris iniuria obligare vos Iuramento, quod similiter maximo cū cordis nostri dolore audiuius propositum vobis fuisse præstandum, infra scripti tenoris; videlicet:

EGO A.B. verè & syncerè agnosco, profiteor, testificor & declaro in conscientia meā coram Deo & mundo, quòd supremus Dominus noster Rex *Iacobus*, est legitimus & verus Rex huius regni, & omnium aliorum Maiestatis suæ Dominicarū & terrarum: Et quòd Papa nec per se-ipsum, nec per vllam aliam auctoritatem Ecclesiæ, vel sedis Romanæ, vel per vlla media cum quibuscunq; aliis aliquam potestatem, nec auctoritatem habeat Regem deponendi, vel aliquorum Maiestatis suæ Dominiorum vel Regnorum disponendi, vel alicui Principi extraneo ipsum damnificare, aut terras suas inuadere auctoritatem concedendi, vel vllis subditorum suorum ab eorum suæ Maiestatis obedientia & subiectione exonerandi, aut vllis eorum

licentiam dare arma cōtra ipsum gerendi, tumultus seminandi, aut aliquam violentiam aut damnum Maiestatis suæ Personæ, Statui, vel Regimini, vel aliquibus suis subditis infra sua Dominia offerendi. Item, iuro ex corde, quod non obstante aliquâ declaratione, vel sententiâ Excommunicationis, aut deprivationis factâ vel concessâ, aut fiendâ vel concedendâ per Papâ vel successores suos, vel per quamcunq; auctoritatem derivatam vel derivari præcensam ab illo, seu à suâ sede contra dictû Regem, hæredes aut successores suos, vel quacunq; absolutione dictorum subditorum ab eorum obedientiâ; fidelitatē tamen, & veram obedientiam suæ Maiestati, hæredib. & successorib. suis præstabo: Ipsumque & ipsos totis meis viribus contra omnes conspirationes & attentata quæcunq;, quæ contra Personâ illius, vel illorum, eorūque Coronam & dignitatem, ratione vel colore alicuius sententiæ vel declarationis,

tionis, aut aliàs facta fuerint, defendam: omnemq; operam impendam reuelare, & manifestum facere suæ Maieftati, hæredibus & successorib. suis omnes proditiones, & proditorias conspirationes, quæ contra illum aut aliquos illorum ad notitiã, vel auditum meũ peruenerint. Præterea iuro, quòd ex corde abhorreo, detestor, & abiuro tanquam impiam & hæreticam, hanc damnabilem doctrinã & propositionẽ, Quòd Principes per Papam excommunicati vel depriuati, possint per suos subditos, vel aliquos alios quoscunq; deponi, aut occidi. Et vlteriùs credo, & in cõscientiã meã resoluo, quòd nec Papa, nec alius quicunque potestatem habet, me ab hoc iuramento, aut aliquã eius parte absoluendi: quòd iumentum agnosco rectã ac plenã auctoritate esse mihi legitimè ministratum, omnibusque indulgentiis ac dispensationibus in contrarium renuncio. Hæcque omnia planè ac sincerè agnosco & iuro iuxta ex-

pressa verba per me hîc prolata, & iuxta planum ac communem sensum & intellectum eorundem verborum, absque vllâ æquiuatione, aut mentali euasione, vel secretâ reservatione quacunque. Hancque recognitionem & agnitionem facio cordialiter, voluntariè, & verè, in verâ fide Christiani viri: Sic me Deus adiuuet.

Quæ cum ita sunt, vobis ex verbis ipsis perspicuum esse debet, quòd huiusmodi Iuramentum, saluâ fide: Catholicâ, & salute animarum vestrarum, præstari non potest, cum multa contineat quæ fidei ac saluti apertè aduersantur. Propterea admonemus vos, ut ab hoc, atque similibus iuramentis præstandis omninò caueatis: quòd quidem eò acriùs exigimus à vobis, quia experti vestræ fidei constantiam, quæ tanquam aurum in fornace perpetuæ tribulationis igne probata est, pro comperto habemus, vos alacri animo subituros esse quæcunque atrociora tormenta, ac mortem denique i, fam constanter appetituros, potius quàm

quàm Dei Maiestatem vlla in re le-
datis. Et fiducia nostra confirmatur ex
his quæ quotidie nobis afferuntur de e-
gregia virtute atque fortitudine, quæ non
secus ac in Ecclesiæ primordiis, resplen-
dent nouissimis hisce temporibus, in mar-
tyribus vestris. State ergo, succincti lum-
bos vestros in virtute, & indui lorica[m]
iustitiæ, sumentes scutum fidei, con-
fortamini in Domino, & in potentia
virtutis eius; nec quicquam vos detine-
at. Ipse autem, qui coronaturus vos
certamina vestra in cælo intuetur, bo-
num opus quod in vobis cœpit, perfici-
et. Nostis quia discipulis suis pollici-
tus est, se nunquam eos relicturum es-
se orphanos: fidelis enim est qui re-
promisit. Retinete igitur disciplinam e-
ius, hoc est, radicati & fundati in cha-
ritate, quicquid agitis, quicquid conami-
ni, in simplicitate cordis & in comitate
spiritus, sine murmuratione aut hesi-
tatione unanimis facite. Siquidem in
hoc cognoscunt omnes, quia discipuli
Christi sumus, si dilectionem ad inui-
cem habuerimus. Quæ quidem cha-

ritas cū sit omnibus Christi fidelibus
maximè appetenda ; vobis certè , dile-
ctissimi filii , prorsus necessaria est. Hac
enim vestrà charitate diaboli potentia
infringitur , qui nunc aduersus vos an-
topere insurgit , cū ipsa contentionibus
atque dissidiis nostrorum filiorum præ-
cipuè nitatur. Hortamur itaque vos per
viscera Domini Iesu Christi , cuius cha-
ritate è faucibus æternæ mortis erepti su-
mus , ut ante omnia , mutuam inter vos
charitatem habeatis. Præscripsit sanè
vobis præcepta maximè utilia de fra-
terna charitate vicissim exercenda , fe-
licis recordationis Clemens Papa o-
ctauus suis literis in forma Breuis ad
dilectum filium Magistrum Georgi-
um Archi presbyterum Regni An-
gliæ , datis die quinta mensis Octo-
bris 1606. Ea igitur diligenter exequi-
mini , & ne vlla difficultate aut ambi-
guitate remoremmini. Præcipimus vo-
bis , ut illarum literarum verba ad a-
mussim seruetis ; & simpliciter , prout
sonant & iacent , accipiatis & intelli-
gatis , sublata omni facultate aliter il-

la interpretandi. Interim nos nunquam cessabimus Deum Patrem misericordiarum precari, ut afflictiones & labores vestros clementer respiciat, ac vos continuâ protectione custodiat atque defendat: quos Apostolica benedictione nostra clementer impertimur. Datum Romæ apud Sanctum Marcum, sub annulo Piscatoris, Decimo Cal. Octob. 1606. Pontificatus nostri anno secundo.

RESPONSIO AD
primum Breue Pontificis.

Hic initio Pontifex dolorem, & magnum animi sui mœrorem exprimit, propter tribulationes, & calamitates, quas pro retinendâ fide Catholicâ iugiter sustinent filii sui: vbi

præter crimen falsi, quod in meam contumeliam tantopere redundat; dissimulare non possum, sed ut res postulat palàm profiteor, & quod certò scio præ me fero, Reginam *Elizabetham* gloriosissimæ memoriæ, nemini ex Põtificiis religionis causâ pœnam irrogâsse, antequam eorû scelera & flagitia, veluti inuitæ supplicia quæ pertulerunt, extorsissent: quod cuius æquo rerum æstimatori, & actiones ipsas cum earum circumstantiis prudenter pensiculanti, manifestum fiet. Antequam enim *Pius Quintus* Anathemate in eam intonuisset, & quasi prædæ eam exposuisset, & omnibus suis subditis rebellandi copiam fecisset, palàm est, Reginam grauiorem aliquam multâ Catholicis non imposuisse; cum tunc temporis, neque seueriores leges, nec vlla capitalis pœna esset in Pontificios constituta.

Ab illo tempore, quicumque animo non iniquo comparare voluerit, multa & varia eius regni inuadendi

consilia,

consilia, machinationes priuatas foris, rebelliones publicas domi, simul cum astutiis, & insidiis, venenis, cædibus, cum omni doli & decipularum genere, *deniq; quid nō?* Romæ elaborata, Romæ concinnata: & has omnes, & consimiles merces *omnino prognatas eodem*: insuper his adde illecebras illas ad defectionē, quibus hūc populum perpetuò corruerūt, modò præmia mortalia & caduca ad promittentes, modò beatæ immortalitatis spe inescantes: deniq; libros, alios ex aliis continenter editos, & à fugitiuis ipsis cōscriptos quibus hæc tam pia, scilicet, in eam consilia probarentur; Qui hæc omnia, inquam, animo non iniquo simul comparare voluerit, & hinc immensa illa & infinita irritamenta intueri; inde iustas, moderatas, tamen paucorum delinquentium pœnas contemplari, facile videbit clementissimam illam piæ memoriæ Principem tantum abfuisse à persecutionis infamiâ, quantum illi Satanæ

satellites alieni sunt à Martyrii gloria.

Nunc verò, cùm defunctę Principis Manibus (si ita loqui fas est) parentârim; proximum est, vt cum Apostolo famam meam ab infinitis, quibus me onerant, calumniis vindicem; & veritati, vt par est, iustissimis meis erga Pontificios actionib⁹ testimonium perhibeã. Quo in loco verè possum affirmare, qualiscunq; fuerit Reginae laus à clementiã in Pontificios (quæ certè fuit amplissima) eam tamen nostræ mansuetudinis & pietatis in eosdẽ exemplis, ita superatã, vt non modò Põtificii præ nimia indulgentiæ meæ fiduciã in superbiã elati, in certam spem venerint, & confidenter sibi promiserint, se breui Religionis suæ libertate fruituros, & in omni re pari prorsus cum cæteris iure vsuros: verum etiã plærique ex optimis & fidelissimis meis subditis magnopere formidãrint, & quodammodo obstupuerint, cùm rem ita procedere cernerent, lem-

per

per animo præcipientes, & iustissimis de causis metuentes acerbissimum illum indulgentiæ meæ fructum, qui in nefariâ illâ prodicione puluerariâ post apparuit. Quâ multi, Recusantes, ut vocant, cogniti & conuicti, à me nihilominus sunt equestri dignitate ornati? Quâ promiscuè utramq; Religionem colentes accessu & colloquio dignatus sum? Quàm nullo religionis discrimine, & honores & beneficia largitus sum? Quàm liber aditus & frequens in Aulam meam, & comitatū meum omnib. Pontificiis cuiuscūq; ordinis, & conditionis? Ante omnia, quàm liberaliter & munificè Pontificios annuâ taxatione liberaui? Præterea constat, quàm studiosè cauerim, iudices meis ipse verbis admonens, ut Sacerdotum omnium, etiâ si essent conuicti, supplicio supersederent? Addito insuper clementissimo Edicto, quo permissum est Sacerdotibus omnibus non comprehensis, & tum extra custodiam a-

Regia beneficia in Catholicos collata.

gentibus, intra constitutam diem è Regno excedere. quòd si qui conuicti Sacerdotes in carcere detinebantur, ad illos liberandos generalem nostram indulgentiam gratosè porrigi & extendi voluimus: Vnde quasi probi Subditi fuissent, è carcere emissi sunt; denique Sacerdotes post illud tempus comprehensi, trans mare ablegati sunt, & ibi liberati restituti. Sed tempus & oratio me deficient, si omnia beneficia, omnemque munificentiam & gratiam, tum vniuersè Papistis omnibus, tum viritim certis exhibitam enumerem. Quà quidem in enumeratione, quoties calamum duco, toties mihi videre videor Pontifici ingritudinis & iniustitiæ labem aspergi, qui tam iniquâ mensurâ, tanta beneficia compensârit.

* *Magno
cũ animi
mœrore,
&c.*

Atque ita, vt existimo, abundè
* lacrymam ab oculis Papæ, tam di-
ram persecutionem deplorantis de-
terfimus. Qui si vel politicè modò
saperet, etsi nec iustitiam, nec veri-

tatem

tatem tantilli fecisset; discrimen tamē aliquod in hac suā querelā agnouisset, inter Regine nuper defunctę, & hæc nostra tempora: atq; ita hanc meam moderationem, pristini temporis respectu celebrando, sperare potuisset, se apud me effecturum, ut feliciter in suscepto clementiæ & misericordiæ cursu, ad extremū vsq; perseverarem. Verum enim illud est quod dici solet, Insinuationem beneficiorum apud generosos animos magnā vim habere, & mira operari. Et quod me de Catholicorum persecutione calumniantur; nunquam probari potest, quenquam cōscientiæ causā, & religionis ergō, me regnante, hætenus vel morte multatum fuisse, vel in mortis periculo modò versari. Nisi fortè hæc nupera Catholicis interdictio à Papā facta, quò minùs sub Iuramēto de fide suā mihi promittant, causā sit dehinc, cur multi eorum meritò plectantur. Quod quidem si cōtingat, in caput Pontificis sanguis eorum recidat,

qui solus tantæ seueritati causam dedit.

Scopus hu-
us tra-
ctatus.

Ad proximum caput *Breuis* quod attinet, quo Pontificiis omnibus interdicit, Ne Ecclesias nostras adeant, neve ritus, & ceremonias nostras frequentent, non est mihi iam animus hæc attingere; siquidem id solū negotii nunc incumbit, vt orbi proloquar iniurias, & iniustitiam Pontificis, interdicētis subditis meis, ne obedientiam suam erga me profiteantur. Nunc verò quod ad illum locum in quo Iuramentum reprehenditur, pauca sunt verba quibus perstringitur; sed quæ pōdus habēt atq; momentum: Nempe, quòd perspicuū esse debet Catholicis omnibus, quòd huiusmodi Iuramentum, salua fide Catholica, & salute animarū suarum præstari non possit; cū multa cōtineat, quæ salutis & fidei apertè aduersentur. Huic verò vetus dictum quadrat, quod de Philosopho circum fertur, *Multa dicit, sed pauca probat: imò verò nihil omnino probat.* Nam quomodo pro-

fessio

fectio fidelitatis erga Principem in subditis, possit religioni & salutis animarum aduersari, ita meam excedit Theologiam, quantulacumq; illa est, ut prorsus nouam & exoticam planè assertionem esse, non possim non existimare, nec ex eius ore proferendam, qui se vniuersalem Episcopum, & omnium Christianarum animarum œcumenicū Pastorem satis insulse venditat. Legi equidem, nec semel, iterum, aut tertio, sed sæpius in Scripturis, Subditos Principibus suis siue bonis siue malis obtemperare, idq; propter conscientiam, teneri. Sic ^a Josue dixit populus, *Quemadmodum Mosi obediuimus in omnibus, ita & tibi obediemus.* Sic ^b Prophetæ hortatus est populum ut ausculta- rent Regi Babel dicens, *Submittite colla vestra subter iugū Regis Babylonii, eiq; & populo eius seruite, ut uiuatis.* Similiter Israelitæ se gesserunt erga ^c Pharaonem, cui etiam supplicârunt ut veniam daret liberè discedendi. Similiter erga ^d Cyrum, à quo etiam im-

^a Ios. i.

17.

^b Ier. 27.

12.

^c Exod. 5.

1.

^d Ezra 1.

3.

^a Rom. 13
5.

^b Aug. in
Psal. 124.

^c Tertull.
ad Scap.

petrârunt veniam reditus, vt Templum edificarent. Atque vt verbo finiam, ^a Apostolus omnes mortales hortatur, vt subiecti sint propter conscientiam. Nec doctrina Patrum ablu-
dit à doctrinâ sacrarum literarum. ^b Augustinus de Iuliano loquens, Iulianus, inquit, extitit infidelis Imperator. Nonne extitit ^c Apostata iniquus, idololatra? Milites Christiani serui-
runt Imperatori infideli: vbi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant nisi illum, qui in caelo erat. Quando volebat, vt idola colerent, vt thurificarent, preponebant illi Deum. Quando autem dicebat, Producite aciem, Ite contra illam Gentem, statim obtempera-
bant. Distinguebant Dominum eter-
num à Domino temporali, & tamen subditi erant propter Dominum eter-
num etiam Domino temporali. ^c Ter-
tullianus etiam, Christianus nullius est hostis, nedum Imperatoris: quem sci-
ens à Deo suo constitui, necesse est, vt &
ipsum diligat, & reueretur, & hono-
ret, & saluum velit, cum toto Roma-

no Imperio, quousque seculum stabit: tamdiu enim stabit. Colimus ergo Imperatorem sic quomodo & nobis licet, & ipsi expedit, ut hominem à Deo secundum, & quicquid est, à Deo consecutum, solo Deo minorem. Hoc & ipse vult: sic enim omnibus maior est, dum solo vero Deo minor est. ^a Iustinus Martyr, Nos solum Deum adoramus, & vobis in rebus aliis lati inservimus, Imperatores ac Principes hominum esse profitentes. ^b Ambrosius, Dolere potero, potero flere, potero gemere; adversus arma, milites, Gotthos quoque lachrymæ meæ arma sunt. Talia enim munimenta sunt Sacerdotis: aliter nec debeo, nec possum resistere. ^c Optatus, Super Imperatorem non est nisi solus Deus qui fecit Imperatorem. ^d Gregorius etiam ad Mauritium scribens de lege quadam, ne reciperetur miles in monasterium nondum expletâ militiâ; Omnipotenti Deo, inquit, reus est qui serenissimis Dominis in omne quod agit & loquitur, purus non est. Deinde se appellans indignum famulum pie-

^a Iustin.
Mart. A-
pol. 1. ad
Ant. Imp.

^b Ambr.
in Orat.
cont. Aux.
de basilicis
tradendis,
habetur l.
5. epistol.
Ambr.

^c Optat.
contra Par-
men. lib. 3.

^d Gregor.
Mag. E-
pist. l. 2. in-
dict. 11. E-
pist. 61.

tatis eius, per totam epistolam progreditur ostendens iniquitatem illius legis, ut ipse quidem iudicat: demum autem epistolam concludit his verbis; Ego quidem iussioni subiectus, eandem legem per diuersas terrarum partes transmitti feci: Et quia lex ipsa Omnipotenti Deo minimè concordet, ecce per suggestionis meae paginam serenissimis Dominis nunciaui. Vtrobique ergo quæ debui exolui, quæ & Imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod sensi minimè tacui. Iam verò quàm diuersa ratio, quàm contraria praxis antiqui illius Pontificis existat morem gerentis Imperatori, in decreto publicando, quod quidem decretum ipse secundum animi sui sententiam putat iniustum, ab hodierni Pontificis instituto, qui denunciat subditis meis, ne in re licitâ merèque ciuili mihi obtemperent, penes æquum lectorem sit iudicare.

Patrum doctrinæ accedit Conciliorum quoque consensus in decretis

cretis suis: veluti ex Concilio^a Arelatensi patet, cuius Antistites submitunt Imperatori Carolo totum concilium his verbis: *Hac igitur Domino Imperatori presentanda decreuimus, poscentes eius clementiam, ut si quid hic minus est, eius prudentia suppleatur: si quid secus quam ratio habet, eius iudicio emendetur: si quid rationabiliter taxatum est, eius adiutorio, Diuina opitulante clementia, perficiatur.*

Sed quid ego de Carolo Magno loquar? cui non vnum, sed sex concilia generalia, *Francfordiense, Arelatense, Tironense, Cabilonense, Moguntinum, ac Rhemense*, sese penitus tradiderunt? Quid si potius semel omnia generalia Concilia loquar *Nicenum, Constantinopolitanum, Ephesinum, Chalcedonense*, & quatuor alia sic vulgò appellata, quæ Imperatoris prudentiæ ac pietati sese in omnibus subiecerunt? adeò vt *Ephesinum* illud quater satis distinctè inculcet, se accitos coisse Imperatoris *Oraculo, nutu, sanctione*, &

a Concil.
Arelat.
sub Caro-
lo can. 20.

^a Vide E-
pist gene-
ral. Con.
Ephes. ad
Augustos.

^b Ioan.
18. 36.
^c Matt.
22. 21.

*mandato: Deniq; vniuersos se ^a suppli-
ces ad pietatis eius dominationē confuge-
re ut quæ contra Nestorium & illi con-
sentientes gesta sunt, robur suum habe-
rent, vt manifestò apparet ex epistolâ
generalis Concilii Ephesini scriptâ ad
Augustos. Quin etiam Christû dixis-
se lego, ^b Regnum suū nō esse de hoc mū-
do, iussisseque, vt quæ Cesaris sunt,
Cesari tribuamus, quæ Dei, Deo. Et hoc
in Theologiâ semper certum & ex-
ploratum habui, ciuilem obedien-
tiam, ciuili Magistratui præstitam,
nec fidei Christianæ, nec saluti ani-
marum quicquā repugnare. Quòd
autem ciuilis obedientia fidei & sa-
luti animarum aduersetur, prout in
hoc Breui asseritur, peregrinum, &
antehac inauditum est dogma in
Ecclesiâ Christianâ. Quamobrem
optârim sanè, vt Pontifex, prius-
quam hoc suum mandatum omni-
bus hîc Pontificiis dedisset, (quo-
niam in scrinio pectoris eius resi-
det potestas, ex infallibilitate spiri-
tus, condendi nouos Fidei articulos,*

quan-

quandocunque ei visum fuerit) hoc pro articulo Fidei definiuisset, & tunc omnibus Catholicis mandasset, ut credendo & parendo ei acquiescerent. Concludam igitur responsum meum, ad hunc locum, hoc Dilemmate:

Aut licet Principi obtemperare in temporalibus, aut non licet.

Quaest.

Si licet (quod nemini dubium esse potest) cur tam iniquus est, & crudelis in Catholicos suos, ut iis imperet, ne legitimo Regis sui mandato obtemperent?

Si non licet, cur rationem non reddit, causam non exprimit unde id probet? vel cur non interim veniam indulget? imò verò cur non disertis & expressis verbis hortatur, ac iubet, uti ex eius Principis ditionibus demigrent, cui nullum obsequium aut fidelitatem debent?

Ad Hortationem verò Pontificis tam vehementem ut in constantiâ perseuerent Catholici, Martyriûmque oppetant, nec ullis difficultati-

*Responsio
ad cohortationem
Papa.*

bus deterreantur, ut hanc causam deserant; sic respondeo, si stabile & firmum sit fundamentum cui eos inniti & insistere iubet, necessariam esse hanc ad constantiam cohortationem: si fundamentum infirmum (ut est, & aliquā ex parte antea me probasse confido) certè non aliam eius vim esse, quàm ut ipsum Pontificem faciat reum sanguinis tot ouium suarum, quot hâc quidem ratione, sciens vidensque perdiderit; non solum ad iacturam vitæ non necessariam, & familiarum dissipationem atque ruinam, verum etiam ad æternum Papistici nominis dedecus & opprobrium: ac si impossibile esset Pontificiam religionem ardentem profitentem, subditum esse fidelem; & quasi Romanam religionem profiteri, & civilem obedientiam Principi præstare, duæ quædam res essent inter se pugnantes & dissociabiles.

Sed ficti rumores, & falsi nuncii (qui longo itinere hinc Romam perlati, non possunt non * augeri)

forſitan

* *Fama
vires ac-
quirit e-
undo.*

forſitan impoſuere Pontifici, & hoc ſuum Breue tam temerè expediendi cauſam præbuere. Septicollis. n. illa magna ciuitas, mûdi Domina & Regina, & vt ipſi fatentur, myſticè nuncupata ^a *Babylon*, nunciis infinitis & rumoribus vnde quaq; reſonat. His adde, quòd omnes qui de cõditione ſuâ conqueruntur (vt hîc plærumq; Pontificij aſſolent) naturâ ſuâ ſunt prompti atque proclines ad exaggerandos dolores ſuos, eòſque ſermonibus amplificandos. Adeò vt mirandum non ſit, etiamſi Iudex quantũuis iuſtus in Cathedrâ ſedens, non bene de cauſâ edoctus, ſed falſo interdum rumore ſeductus, ſententiâ pronunciet iniquiſſimam : Vt quidam ex Pontificiorum partibus fate-ri non vereantur, *Pium Quintum* vanis quorundam delationibus temerè abiectum, in Sereniſſimam Principem *Elizabetham* fulmen illud ſuum Excõmunicationis diſploſiſſe. Et fieri poteſt (ſi coniecturâ augurari liceat) perſimilẽ aliquãdo fore ex-

a Eusebius, Oecumenius, & Leo aſſerunt, Romam intelligi per Babylonem in 1. Pet. 5. 13. id quod & ipſi Rhemenſes attestantur.

*a Vide A-
ctionem in
proditores,
Garnettū
& socios.*

cusationem, de duobus illis Breuib.
à *Clemente*^a *Octavo* datis, & huc in
Angliam missis paulò ante obitum
Reginæ nuper defunctæ, quibus vel
me, vel alium quemcunque à Regni
gubernaculo exclusit, qui vel ipse
profiteretur, vel vlllo pacto nostræ
religionis cultores toleraret; contra
fidem suam non semel datam, con-
tra protestationes propè innume-
ras, simul & eodem tempore, vno &
eodem spiritu factas non paucis me-
is administris peregrè tum agentibus,
quibus omnem operam suam
obtulit, omniâque pollicitus est, quæ
conducere possent ad me in huius
Regni solio collocandū. Immo verò
pleriq; hîc Pontificii, cùm fama hu-
ius ipsius Breuis ad eorum aures per-
uenisset, idque manifestò vidissent
longè ab omni Theologiæ ratione,
prudentiâ politicâ, sensu denique
communi abhorrêre; certò sibi per-
suaserunt libellum quendam dun-
taxat esse fictitium, in odium Papæ
compositum & disseminatum, vel
saltem

saltem non nisi opus tumultuarium, ex falsis rumoribus, ut diximus, collectum. Quâ quidem in sententiâ, non tantum crassiores hebetioresq; Papistæ, sed quidam etiam eius sectę tum à doctrinâ, tum ab experienciâ principes, inter quos & ipse Archipresbyter, versati sunt.

Verum enim vero, quò melius Pontifex Catholicos suos ab hac accipiti cogitatione liberaret, non ulli labori pepercit, sed & alterum Breve expediuit illicò, tantummodo ad prioris fidem ac firmitatem, ut quod prius temeritatis & ignorantie commissum censeretur poterat, & ex rumore nescio quo ortum habuisse, nunc geminatum scientis & prudentis crimen meritò videatur.

Exemplar huius Brevis hinc sequitur.

DILE-

DILECTIS FILIIS

Catholicis Anglis Paulus

PP. Quintus.

*Secundū
Breue Pō-
tificium
datū deci-
mo Cal.
Sept. 1607*

*Illekti filii, Salutem & A-
postolicam benedictio-
nem. Renunciatum est
nobis reperiri nonnullos
apud vos, qui cūm satis
declarauerimus per literas nostras an-
no superiore, decimo Calend. Octobr. in
formā Breuis datas, vos tutā conscientiā
præstare non posse Iuramentum, quod à
vobis tunc exigebatur; & præterea stri-
ctè præceperimus, ne ullo modo illud præ-
staretis: Nunc dicere audent huiusmo-
di literas de prohibitione Iuramenti, non
ex animi nostri sententiā, nostrāque pro-
priā voluntate scriptas fuisse, sed potiùs
aliorum intuitu atque industriā: eāque
de causā iidem persuadere nituntur,*

man-

mandata nostra dictis literis non esse attendenda. Perturbavit sanè nos hic nunci-
us, eoque magis, quia experti obedienti-
am vestram (filii nostri unice dilecti)
qui ut huic sanctæ sedi obediretis, opes,
facultates, dignitatem, libertatem, vitam
denique ipsam pie ac generosè nihili feci-
stis, nunquam suspicati essemus potuisse
vocari apud vos in dubium fidem litera-
rum nostrarum Apostolicarum, ut hoc
prætextu vos ex mandatis nostris exime-
retis. Verùm, agnoscimus versutiam at-
que fraudem aduersarii humanæ salutis,
eique potius quam vestræ voluntati tri-
buimus hanc renitentiam. Eapropter
iterum ad vos scribere decreuimus, ac
denuò vobis significare, literas nostras
Apostolicas anno præterito decimo Ca-
lendarum Octobr. datas de prohibitio-
ne Juramenti, non solùm motu pro-
prio & ex certâ nostrâ scientiâ, ve-
rùm etiam post longam & grauem deli-
berationem de omnibus quæ in illis con-
tinentur adhibitam, fuisse scriptas, & ob
id, teneri vos illas omnino obseruare, o-
mni interpretatione secus suadente reie-

*Etā. Hæc autem est mera, pura, integrāq;
voluntas nostra, qui de vestra salute sol-
liciti, semper cogitamus ea quæ magis vo-
bis expediunt, & ut cogitationes ac con-
silia nostra illuminet is à quo Christiano
gregi cūstodiendo nostra fuit preposita
humilitas, indefinenter oramus: quem
etiam iugiter precamur ut in vobis filiis
nostris summoperè dilectis, fidem, con-
stantiam, mutuāq; inter vos charita-
tem & pacem augeat. Quibus omnibus,
cum omni charitatis affectu, peraman-
ter benedicimus.*

*Datum Romæ apud S. Marcum
sub annulo piscatoris, decimo
Calend. Septemb. 1607. Ponti-
ficatus nostri anno tertio.*

Petrus Stroza.

RESPON-

RESPONSIO AD SE-
cundum Breue Pon-
tificium.

QVOD ad hoc Pontificis
Breue spectat; iure pos-
 sum in auctorem ipsius
 verba regerere, *Versuti-*
am esse atque fraudem aduersarii hu-
 mane salutis. Satanas enim etiam-
 si mille annos cogitasset; de Ro-
 mano-Catholicis nostris insigni in-
 fortunio mulctandis, non aliud
 profectò hoc grauius reperire po-
 tuisset; Quòd cum non pauci Pon-
 tificii, & quidam etiam inter eos Sa-
 cerdotes, Iuramentum hoc susce-
 perint; immo nec Archipresbyter
 ipse recusarit, sed liberè sine hæsi-
 tatione vllâ iurarit; nunc non solum
 professionem naturalis erga me fi-

Duplex
iuramentum
cuius-
usque sub-
dit.

delictatis recusare cogentur, (quod tamen ipsum excusari utcumque potuisset diuersis scrupulis à verbis ipsius Iuramenti petitis) sed etiam tenebuntur renunciare, atque adeò repudare eam professionem fidei & obedientię, in quam non ita pridem iurauerant; & sic, in hac tertia veluti instantiâ, duo priora iuramenta eiurare; vnum tacitum & congenitum, natalium iure debitum: alterum declaratorium in confirmationē prioris adhibitum, quod ipsum Iuramentum nihil aliud est quàm prioris congeniti expressio & publica declaratio. Vnde sequitur neminem posse in *Angliâ* Romanam religionem profiteri, nec salutem animæ suæ curare, qui non prius fidelitatem suam erga Principem congenitam & iuratam exuerit & eiurauerit.

Sed neque hoc satis est, ut superioris anni *Breue*, altero nunc emisso corroboretur, nisi (ut non modò singulis annis, verum etiam singulis mensibus noui semper monstri ali-

quid

quid patiatur) magnus ille & præclarus cōtrouersiarum scriptor Cardinalis nuper *ex-Iesuitatus Bellarminus*, suo quoq; talento cœptum hoc opus bonum locupletet; dum quasi flabello admoto, & calcaribus infixis, seditionem acuit, accenditque missis huc eiusmodi ad Archi-presbyterum literis, vt mirum sit quomodo partim animi morbus, partim ambitiosum fulciendæ Pontificis Monarchiæ studium, hominem tantâ doctrinæ opinione celebrem, trāuersum egerint ac fascinauerint.

Quarum literarum exemplum hîc subiicitur.

A D M O-

ADMODVM REVE-
rendo Domino D. Georgio
Blackuello Archi-pre-
sbytero Angliæ,

Robertus S. R. E. Cardinalis
Bellarminus S. D.

*Venerabilis in Christo Do-
mine frater, Anni sunt
ferè quadraginta, quòd
inuicem non viderimus:
sed ego tamen veteris no-
stræ consuetudinis nunquam oblitus
sum, teque in vineâ Domini strenuè la-
borantem, quando aliter non potui, ora-
tionibus Deo commendare non destiti:
me quoque in tuâ memoriâ toto hoc tem-
pore vixisse, & in tuis orationibus ad Al-
tare Domini locum aliquem habuif-
se non dubito. Ita igitur ad hoc vsque
tempus non verbis, aut literis, sed ope-
re,*

re, & veritate, ut Sanctus Ioannes loquitur, alter in alterius dilectione permansimus. Sed hoc silentium rumpere coegit nuncius, qui diebus istis de tuis vinculis, & carcere ad nos venit. Qui quidem nuncius, etsi tristis videri poterat ob iacturam pastoralis tue sollicitudinis, quam Ecclesia ista fecit: tamen letus quoque videbatur, quoniam ad Martyrii gloriam, quo dono Dei nullum est felicius, propinquabas, ut qui tot annis gregem tuum verbo, & doctrinâ pauesces, nunc exemplo patientiæ gloriosius pasceres. Verum hanc lætitiā non mediocriter interturbavit, ac ferè corrumpit tristis alius nuncius, qui de constantia tuā in recusando illicito iuramento ab adversariis tentatā, fortē etiam labefactatā, & prostratā successit, Neque enim, frater charissime, iuramentum illud ideo licitum esse potuit, quod aliquo modo temperatum, & modificatum offerebatur. Scis enim eiusmodi modificationes nihil esse aliud, quā Satanae dolos, atque versutias, ut fides Catholica de primatu sedis Apo-

stolica vel aperte, vel obscure petatur: pro qua fide tot inclyti Martyres in ista ipsa Angliâ ad sanguinem usque pugnarunt. Certè enim quibuscunque verbis iuramentum ab adversariis fidei concipiatur in Regno isto, ètendit, ut auctoritas capitis Ecclesiæ à successore Sancti Petri ad successorem Henrici octavi in Angliâ, transferatur. Quod enim obtenditur de periculo vitæ Regis, si summus Pontifex eam in Angliâ potestatem habeat, quam in aliis omnibus Christianis Regnis habet; inane prorsus esse, omnes qui sunt aliqua prudentia præditi facile vident. Neque enim auditum est unquam ab initio nascentis Ecclesiæ, usque ad hæc nostra tempora, quòd ullus Pontifex Maximus Principem ullum, quamvis hæreticum, quamvis ethnicum, quamvis persecutorem cædi mandauerit, aut cadem forte ab aliquo patratam probauerit. Et cur, quæso, unus Rex Angliæ timet, quod ex tot Christianis principibus nullus timet, nullus timuit? Sed, ut dixi, vani isti prætextus decipula sunt, &

strata-

Stratagemata Satanae. Qualia non pa-
ca in Historiis veterum temporum in-
veniuntur, quae facile referre possem,
si non epistolam, sed librum inte-
grum scribendum suscepissem: unum
tantum, exempli gratia, ad memoriam
tibi reuocabo. Scribit Sanctus Gregori-
us Nazianzenus in prima oratione in
Iulianum Imperatorem, illum ut sim-
plicibus Christianis imponeret, in ima-
ginibus Imperatoriis, quas Romani ci-
uili quodam genere honoris pro more ad-
orabant, imagines Deorum falsorum
admiscuisse, ut nemo posset Imperatoris
imaginem adorare, quin simul Deorum
simulachris cultum adhiberet. Hinc ni-
mirum fiebat, ut plurimi deciperentur,
et, si qui forte fraudem subodorati, Im-
peratoris imaginem venerari recusa-
rent, ij gravissime punirentur, ut qui
Caesarem in sua imagine contempsissent.
Tale aliquid in Iuramento vobis ob-
lato mihi videre videor, quod ea frau-
de compositum est, ut nemo possit pro-
ductionem in Regem detestari, civilem-
que subiectionem profiteri, quin pri-

matum sedis Apostolica perfidè abnegare cogatur. Sed Christi serui, ac præsertim primarii Domini Sacerdotes, ubi periculum Fidei subesse possit, tantum abesse debent à suceptione illiciti iuramenti, ut ab omni etiam suspitione simulationis præstiti iuramenti cauere debeant, ne fidelibus populis ullum præuaricationis exemplum reliquisse videantur. Quod egregiè præstitit insignis ille Eleazarus, qui neque porcinas carnes comedere, neque simulare comedisse voluit, quamuis grauissima tormenta sibi cerneret immnere: ne, ut ipse ait in secundo libro Macchabæorum, multi iuuenum per eam simulationem ad Legis præuaricationem animarentur. Neque minus fortiter Magnus Basilus, & exemplo ad res nostras magis accommodato, cum Valente Imperatore se gessit. Nam ut in historiâ scribit Theodoritus, cum Præfectus Imperatoris hæretici hortaretur Sanctum Basilium, ut non vellet propter paruum dogmatum subtilitatem Imperatori resistere; respondit vir ille

san-

sanctissimus & prudentissimus, non esse ferendum, ut de Diuinis dogmatibus, vel una syllaba corrumpatur, sed potius pro eorum defensione omne genus supplicii amplectendum. Equidem arbitror non deesse apud vos, qui dogmatum subtilitatem esse dicant, quæ in Iuramento Catholicis hominibus proposito continentur: & non esse propter rem tam parvam Regis Imperio reluctandum. Sed non deerunt etiam viri sancti, ac magno Basilio similes, qui palam affirmabunt, non esse de Diuinis dogmatibus, vel minimam aliquam syllabam corrumpendam, etiamsi tormenta & mors ipsa toleranda proponatur. Inter hos unum, vel potius horum Principem atque antesignanum te esse par est. Et quamuis vel inopinata comprehensio, vel acerbas persecutionis, vel senectutis imbecillitas, vel quid aliud in causa fuerit, ut constantia titubaueris; confidimus tamen de Domini pietate, & de diuturna tua virtute, fore, ut qui Sancti Petri & Sancti Marcellini causam aliqua ex parte imitatus videris,

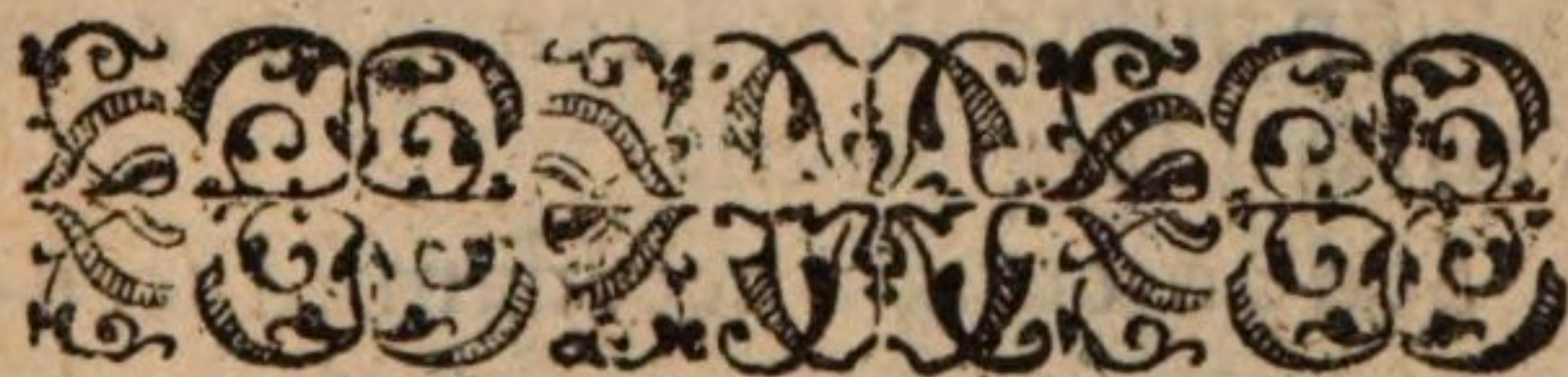
eorundem fortitudinem in reparandis viribus & veritate asserenda feliciter imiteris. Nam si rem totam diligenter apud te cogitare volueris, videbis profectò non esse rem parvam, quæ ob Iuramentum istud, in discrimen adducitur, sed vnum ex præcipuis Fidei nostræ capitibus, ac religionis Catholicæ fundamentis. Audi enim quid Apostolus vester magnus Gregorius in Epistola quadagesima secunda libri undecimi scribat; Apostolicæ sedis reuerentia nullius præsumptione turbetur: tunc enim membrorum status integer perseverat, si caput Fidei nullâ pulsetur iniuriâ. Itaque Sancto Gregorio teste, cum de primatu sedis Apostolicæ vel turbando, vel minuendo, vel tollendo satagitur, de ipso capite Fidei amputando, ac de totius corporis, omniumque membrorum statu dissipando satagitur. Quod ipsum Sanctus Leo confirmat in sermone tertio de assumptione sua ad Pontificatum, cum ait, Specialis cura Petri à Domino suscipitur, & pro fide Petri propriè supplicatur, tanquam

tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. *Ex quo idem ipse in Epistola ad Episcopos Viennensis prouinciæ affirmare non dubitat, necesse esse exortem illum mysterii esse Diuini, qui ausus fuerit à Petri soliditate recedere. Qui rursus ait, Quisquis huic sedi principatum existimat denegandum, illius quidem nullo modo potest minuere dignitatem, sed inflatus spiritu superbix suæ semetipsum in inferna demergit. Atque hæc quidem, & alia eiusdem generis multa tibi notissima esse certò scio, qui præter ceteros libros, visibilem monarchiam Sanderi tui, scriptoris diligentissimi, & de Ecclesia Anglicanâ optimè meriti, sæpe legisti: quique ignorare non potes, sanctissimos viros, eosdemque doctissimos, Ioannem Roffensem, & Thomam Morum pro hoc vno grauissimo dogmate duces ad Martyrium plurimis aliis, cum ingenti Anglicæ nationis gloria, nostra memoria fuisse. Sed ad memoriam tibi reuocare volui, ut colligas te, & mag-*

nitudinem rei considerans, non tuo iudicio nimium fidas, neque plus sapias quam oportet sapere; & si forte lapsus tuus non ex inconsideratione, sed ex infirmitate humana, ex metu carceris, & suppliciorum profectus est, non anteponas libertatem temporalem libertati gloriae filiorum Dei: neque ob momentaneam, & leuem tribulationem fugiendam, amittere velis aeternum gloriae pondus, quod ipsa tribulatio operatur in te. Bonum certamen diu certasti, cursum ferme consummasti, fidem tot annis seruasti; noli igitur tantorum laborum praemia tam facile perdere; noli corona iustitiae, quae tibi iam dudum paratur, te ipse priuare: noli tot patrum & filiorum tuorum vultus confundere. In te sunt hoc tempore coniecti oculi totius Ecclesiae, quin etiam spectaculum factus es mundo, Angelis & hominibus: noli in extremo actu ita te gerere, ut & tuis luctum, & gaudium hostibus relinquas. Sed contra potius, quod omnino speramus, & pro quo ad Deum nostrum assidue preces fundimus, vexillum Fidei gloriose erigas,

gas, & quam contristaueras, letam facias Ecclesiam: nec iam solum veniam merearis à Domino. sed coronam. Vale, viriliter age, & confortetur cor tuum. Roma, die 28. Septembris 1607.

Reuerendæ admodum D.V. frater & seruus in Christo, Robertus Cardinalis Bellarminus.

RESPONSIO AD LITERAS
Cardinalis.

ATque hîc in mediâ quod dicitur aciem ad literas eius refutandas progressurus, ab hac protestatione initium mihi faciendum esse duxi: me nullo inanis gloriolæ aucupio illectum, concertationem cum tam docto viro instituisse: sed conscientia, sed religione motum, ne

absque responso via per orbem pateat Circæis hisce veneficiis, & inauratis pilulis, tam externâ quâdam specie eloquētiae fucatis, quàm mendaciorum & fraudis intus plenis. Vnde & mea existimatio hactenus illibata, mendaciorum caligine, & falsorum criminum nebulis, obscurari posset, cordaque hominum leuiculorum minūtque stabilium induci in errorem, & tandem veritas ipsa opprimi.

Sed antequam accedam ad accuratorem refutationem huius epistolæ; cunctos mecum hic mirari exoptem tam crassum errorem viri tam docti, qui tanto conatu tam elaboratam adornârit epistolam, ad refutandam positionem à quæstione prorsus alienam. Videntur enim, transfugæ nostri, de quorum intimâ familiaritate tantopere gloriatur, ita homini Iuramentum Primatus (quod Papistis tanto semper fuit terriculo) inculcâsse, ut dum per litteras nouissimi huius Iuramenti

Magna aberratio à statu causæ & quæstionis discutienda.

formam

formam refutare cogitaret, eius loco Iuramentū Primatus quod ei penitissimè insederat, tantūmodò impugnaret: non secus ac qui seriā cogitatione defix⁹ in aliud ab eo, quod tum agitur, rem aut personā, de quibus cogitat, pro eo quod in manibus est, sæpe nominat. Etenim ut Iuramentum Primatus excogitatum est ad discrimen faciendum inter Pontificios, & eos qui nobiscum de religione sentirent; sic hoc Iuramentum, cuius iste impugnator videri vult, institutum est ad distinguendos Pontificios qui in rebus civili- bus obedientiam & obsequium retinent, ab iis qui sulphuræ proditionis disciplinæ adhærescunt. Ille tamen in totâ suâ epistolâ hoc vnum agit; ut inuehatur in vim Catholicis illatam, quâ Primatum successorum Sancti Petri negare coguntur, & eius vice successores *Henrici octavi* substituere. Nam sub *Henrico octavo* primum introductum est Iuramentum Primatus; sub eoque *Thomas Mo-*

*Differen-
tia inter
Iuramen-
tum illud
Prima-
tus, & i-
stud Obe-
dientia.*

rus & Roffensis supplicio affecti; idq; partim ob eam causam, quòd Iuramentum illud recusarēt. Ab eo deinceps omnes mei decessores quotquot sunt hanc religionem amplexi, idem sibi, aut non multò secus asseruerunt; atque in eo duntaxat Iuramento, absoluta Regis potestas supra omnes tam ciuiles quàm Ecclesiasticas personas continetur; omnibus peregrinis, tum Principibus, tum Potestatibus, à causis cognoscendis intra eius ditiones exclusis. Cuius nihil simile nouissimum hoc Iuramentum continet, sed tantummodo ciuilem obedientiam subditorum erga Principem in causis merè temporalibus attingit.

Ac quò meliùs innotescat, dum nominatim videtur nouissimū hoc Iuramentum damnare, re verà per vniuersam epistolam nihil aliud agere, nisi vt Iuramentum Primatus exagitet; non à proposito putavi alienum, exemplum eius ipsius Iuramenti subiicere, quo cuius æquo

lectori

lectori liberum esse possit iudicare, an non planè & re verâ in Iuramentum Primatus tantummodo feratur, nisi quòd falsâ & eminentitâ nomenclaturâ rem causâque corruperit.

E Go A.B. palàm testor, & ex conscientia mea declaro, quod *Maiestas Regia*, unicus est supremus gubernator huius Regni, omniumque aliorum suae *Maiestatis* Dominiorum ac territoriorum, tam in omnibus *Spiritualibus* siue *Ecclesiasticis* rebus aut causis, quàm in *Temporalibus*: & quòd nullus extraneus Princeps, Persona, Prelatus, Status, aut Potentatus, habet aut habere debet ullam *Iurisdictionem*, potestatem superioritatem, praeminentiam, vel auctoritatem *Ecclesiasticam* siue *Spiritualem* infra hoc Regnum; & proinde renuncio penitus, & reiicio omnes extraneas *Iurisdictiones*, potestates, superioritates, & auctoritates: Et promitto, me deinceps fidem, & veram obedientiam *Regiae Maiestati*, eiusque *Hereditibus*, ac legitimis *Successoribus* praestitutum: & pro virili

Iuramentum primatus.

*meâ adiuturum ac propugnaturum omnes Iurisdictiones, privilegia, præ-
eminencias, & auctoritates Regiæ Ma-
iestati, Heredibus suis, ac Successori-
bus concessas, vel debitas, siue imperi-
ali huius Regni Coronæ unitas & anne-
xas. Itame Deus adiuvet, & per huius
libri contenta.*

Atque ut iniustitia non minùs
quàm error huius tam crassæ hallu-
cinationis liquidius appareat; sta-
tim post Iuramentum Primatus è
re esse duxi hoc loco inferere con-
clusiones omnibus illis articulis cõ-
trarias, ex quibus hæc recens Iura-
menti formula componitur; vnde
constet, quàm absurdis & planè pro-
ditoriis positionibus, omnes meos
Subditos irretire & implicare velit,
dum illos ab hoc Iuramento susci-
piendo, prout conceptum est, arcere
contendit.

Quicumque enim Iuramentum
illud recusaverit, has sequentes Pro-
positiones, vel saltè earum aliquot,
necessariò tueatur oportet.

I. Quòd

1. Quòd ego *Iacobus* nō sim Rex legitimus huius Regni, aliarūque omnium mearum ditionum.

2. Quòd Papæ liceat me regno deponere, ex merâ suâ auctoritate; vel si non suâ, tamen auctoritate Ecclesiæ Sedisve Romanæ: Si non Ecclesiæ auctoritate vel Romanæ Sedis, tamen aliis mediis atque aliorum subsidiis ei liceat me regno deponere.

3. Quòd Papæ liceat de regnis ac ditionibus meis pro arbitrio statuere.

4. Quòd penes Papam sit extraneo cuicunque Principi potestatem concedere inuadendi ditiones meas.

5. Quòd Papæ liceat absolvere subditos meos à fide atque obedientiâ, mihi debitis.

6. Quòd penes Papam sit, licentiam concedere vni aut pluribus ex subditis meis arma contra me ferendi.

7. Quòd liceat Papæ veniam da-

re subditis meis vim personæ meæ, aut dominiis, aut quibusdam è subditis meis afferendi.

8. Quòd si Papa sententiâ latâ me excommunicauerit, aut deposuerit, non sit liberum subditis perstare in fide atque obedientiâ mihi debitâ.

9. Quòd si Papa me iudicialiter excommunicauerit, vel deposuerit, subditis non sit liberum personam & coronam meam omnibus viribus suis defendere.

10. Quòd si Papa sententiam aliquam aut excommunicationis aut depositionis contra me promulga-uerit, subditi ex vi eius sententiæ nequaquam obligentur retegere omnes coniurationes aut proditiones contra me initas, quas vel audire, vel nôsse ipsis contigerit.

11. Quòd non sit hæreticum, neque detestabile opinari, Principes à Papâ excommunicatos impunè deponi aut occidi posse à subditis suis aliisque quibuscunque.

12. Quòd Papa habeat potestatem

tē absoluendi subditos meos ab hoc iuramento, aut ab eius aliquā parte.

13. Quòd iuramentum hoc ne-
tquam administretur subditis meis,
plenā & legitimā auctoritate.

14. Quòd iuramentum hoc sus-
cipiendum sit cum æquiuatione,
cum mentali euasione, aut tacitā re-
seruatione, & non ex animi senten-
tiā, atque ex intimo pectore, in verā
fide hominis Christiani.

Hi sunt articuli ex variis Iura-
menti partibus per Antithesin elici-
ti. Quibus oppositæ Theses, ne-
que Pontificis Primatum in causis
Spiritualibus vllatenus attingunt;
neque vllò vnquam Concilio gene-
rali plenè finito conclusum & defi-
nitum est huiusmodi in Reges po-
testatem ad Pontificis auctoritatem
pertinere; Et ipsi denique eorum
Doctores scholastici inexplicabili
quodam litigio, de iis inter se dissi-
dent in hunc diem.

Atque vt clarius adhuc (si fieri
possit) perspiciant vniuersi, me &

*De Con-
cilio quod
allegatur
Lætanē-
si, vide
Platinam
in vit. In-
nocent. 3.*

*Iuramen-
tum Fide-
litas cō-
firmatum
auctorita-
te Conci-
liorum.*

*Antiqua
Concilia
æqui-uoca-
tioni ini-
mica.*

Regni Ordines, cū hoc Iuramen-
tum componeretur, nō nouum ali-
quid excogitasse, sed & auctoritatē à
Verbo Dei habuisse, & exemplum
sumpsisse à Iuramento fidelitatis, an-
te mille annos confirmato: cuius Iu-
ramenti formulam illustre tum Cō-
cilium vnā cum multis aliis succedē-
tibus, tantum aberat vt damnarent
(id quod Papa hoc nostro Iuramen-
to factitat) vt cum instituto coniun-
ctissimum esse duxerim illorum hīc
ipsissima verba describere, quæ in eo
negotio peragendo tam diligenter
adhibuerunt; Ex quibus appareat,
me à subditis meis in hoc Iuramen-
to nihil aliud requirere, quàm quod
accuratē admodum & disertē, vt ab
omnibus fieret sine vllā personarum
exceptione, Concilia illa tum edi-
xerunt. Sed nec in illo ipso articulo
æqui-uocationis, quam tam sollicitē
euitari hoc in Iuramento volui, mi-
norem diligentia dicta Concilia in
suis Decretis ad eam profligandam
adhibuisse videmus. Immo quod

nos

nos iam agimus, planè conuenire
& conspirare cum eo quod illitum
egêrunt, in omnibus præterquam
in hoc vno reperietur; Quòd anti-
qua illa Concilia rigore quodam &
seueritate vtantur, vt omnes ad se a-
stringendos illo Iuramento cogant:
cùm contrà, is, qui caput se Concili-
orum iactitat, non minùs sollicitè
& seuerè omnibus interdicit, ne hoc
fidelitatis Iuramento se obligari pa-
tiantur.

Verba Concilii hæc sunt.

*Audi sententiam nostram. Quicunq;
ergo ex nobis, vel totius Hispania popu-
lis, qualibet coniuratione vel studio Sa-
cramentum, fidei suæ quod pro patria
gentisque Gotthorum statu, vel conserva-
tione Regiæ salutis pollicitus est, temera-
uerit, aut Regem nece atrectauerit, aut
potestate regni exuerit, aut presumptione
tyrannica regni fastigium usurpauerit;
Anathema sit in conspectu Dei Patris
& Angelorum, atque ab Ecclesia Ca-
tholica, quam per inuio profanauerit,
efficiatur extraneus, & ab omni cœli*

*Differētia
inter anti-
qua Con-
cilia, & id
Concilii
quod ho-
diernis Ca-
tholicis
Papa dat.*

*Concil.
Tol. 4.
can. 74.
anno 633.*

Christianorum alienus, cum omnibus impietatis suae socijs: quia oportet ut una poena teneat obnoxios, quos similis error inuenerit implicatos.

Quæ Synodi sententia distinctè ter in eodem Canone simul, & eisdem ferè verbis iteratur; quâ tertio reiteratâ, & assensu vniuersi Cleri & populi rogato, tandem ab vniuerso Clero & populo dictum est: Qui contra hanc vestram definitionem præsumpserint, anathema maranatha; hoc est, perditio in aduentu Domini sint, & cū Iuda Iscarioth partem habeant ipsi, & socii eorum. Amen.

*a Concil.
Tol. 5. can.
7. anno
636.
b Concil.
Tol. 4. v-
niuersalis
& magna
Synodus
vocatur
Tol. 5.
can. 2.*

Quin & in quinto Concilio continenter sancitum est, ut hoc decretum de iuramento fidelitatis in omnibus deinceps Hispania Conciliis inculcetur. Decreti verba sic habent: a Propter malarum mentium facilitatem & memoria obliuionem, hoc sacratissima statuit Synodus, ut in omni Concilio Episcoporum Hispania, b vniuersalis Concilii decretum, quod propter Principum nostrorum

est

est salutem constitutum, peractis omnibus in Synodo, publicâ debeat voce pronunciari. Quatenus saepe replicatum auribus, vel assiduitate iniquorum mens territa corrigatur, quæ ad prævaricandum & obliuione & facilitate perducitur.

Rursus in ^a sexto Concilio. Testamur coram Deo & omni ordine Angelorum, coram Prophetarum atque Apostolorum, vel omnium Martyrum choro, coram omni Ecclesia Catholica, & Christianorum cœtu, ut nemo intendant in interitum Regis, nemo vitam Principis attrectet, nemo regni eum gubernaculis priuet, nemo tyrannica presumptione apicem regni sibi usurpet, nemo quolibet machinamento in eius aduersitate sibi coniuratorum manum associet. Quod si in quippiam horum quisquam nostrorum temerario casu præsumptor extiterit, Anathemate Diuino percussus, absque ullo remedii loco habeatur condemnatus æterno iudicio.

Sed & adhuc in decimo ^b Concilio (vt alia multa omittam, eaque

^a Concil.
Tolet. 6.
can. 18.
anno 638.

^b Concil.
Tolet. 10.
can. 2. Aera 694.

Toleti etiam habita) sic dicitur: Si quis religiosorum, ab Episcopo usque ad extremum ordinis Clericorum, siue Monachorum, generalia iuramenta in salutem Regiam, gentisque aut patriæ data reperiat violasse voluntate profana, mox propria dignitate priuatus, & loco, & honore habeatur exclusus.

Iam verò occasionem præbuit Patribus de hoc iuramento decernendi: quòd in suspicionem tum veniebant Christiani de fidelitate suâ erga Principes, atque quòd aut æquiuocatione in iuramento illo suscipiendo utebantur, aut saltem flocci non faciebant, seruarent necne semel susceptum; ut ex variis eius Concilii sententiis elucescit. ^a Multarum quippe gentium, ut fama est, tanta extat perfidia animorum, ut fidelitatem Sacramento promissam Regibus observare contemnant, & ore simulent iuramenti professionem, dum retineant mente perfidiæ impietatem. Ac rursus; furant enim Regibus suis, & fi-

dem

a Concil.
Tol. 4.
Can. 74.

Ibidem.

dem quam pollicentur prænarrantur:
 nec metuunt volumen illud iudicii Dei
 per quod inducitur maledictio multaque
 poenarum comminatio super eos, qui iu-
 rant in nomine Dei mendaciter. Ade-
 undem modum loquuntur Patres
 Concilii Aquisgranensis; ^a Si quis-
 quam Episcoporum, aut quilibet sequen-
 tis ordinis Ecclesiastici, deinceps timore,
 aut cupiditate, aut qualibet suasionem, à
 Domino & orthodoxo Ludouico Im-
 peratore defecerit, aut etiam Sacramen-
 tum fidelitatis illi promissum violauerit,
 & eius contrarius maleuola intentione
 se copulauerit, gradum proprium ca-
 nonica atque Synodali sententia amit-
 tat.

Nunc verò ut sigillatim eius epi-
 stolæ respondeamus; Principiò,
 quod attinet ad iucundam illam
 memoriam veteris consuetudinis
 cum Archi-presbytero, facile credo
 non iniucundam ei accidere illius
 recordationem. Illud interim est
 mihi exploratissimum, consortium
 eius cum illo atque cum cæteris ex

a. Concil.
 Aquis-
 gran. sub
 Ludou.
 Pio, &
 Greg. 4.
 can. 12.
 anno 836.

a Campi-
anus &
Hartus.
Vide col-
loquium
in Turre
Londinēsi
habuum

eodem sodalicio huius Regni fugi-
tiuis (de quo in primâ Præfatione
Controuersiarum ad lectorem glo-
riatur) nobis quidem, & huic genti
satis acerbum extitisse. Quidam e-
nim ex eo numero Sacerdotum &
Iesuitarum, qui & ipsi præcipui pro-
ditores erant, & prodicionum gra-
uissimarum fautores in nuper defū-
ctam Reginam initarum, Patrem^a
Robertum Bellarminum tanquam v-
num ex præcipuis suis vel auctori-
bus vel oraculis celebrare non du-
bitauerunt. Itaque sanè non inuideo
ei tantam gloriam, quam ex eo con-
sequi potest, quòd cum transfugis
& proditoribus alieni Regis tam ar-
ctum consuetudinis vinculum in-
tercedere sibi iactitat: quos quidem
si nihil rectius instituerit, quàm ha-
ctenus fecit, ex ultimo socios eius eo
nomine non multum ei debere.

Quòd autem eum rogat, vt in
precibus mentionem sui faciat ad
altare Domini; Si Archi-presbyteri
preces pro *Bellarmino* fusæ non plus

afferunt

afferunt subsidii eius animæ, quàm *Bellarmini*, quod *Blackuello* dat consilium, ipsius & animæ & corpori salutare futurum videtur, si id sequi velit, non magnam iacturam faceret auctor huius epistolæ, etsi *Blackuellus* pro eo nullus oraret.

Iam verò qui primus (quantū video) læto de Archi-presbytero nuncio *Bellarminum* beavit, is fuit, qui de eiusdem Archi-presbyteri tum comprehensione, tum appropinquante martyrio renūciauit. Magnum proculdubio argumentum mortificati Cardinalis animi, quòd gestiuerit ita & exultauerit comprehensione, vinculis, morte etiam appropinquante, tam chari, tamq; vetusti amici. Sed oportuit prius constitisse, religionē causam fuisse horum suppliciorum, quàm martyrii eius expectatione tam vehementer triumpharet. Primum enim, quānam lege charitatis ei licuit me pro persecutore habere, antequam id Archi-presbyteri tum condemnatio, tum mors ipsa palam

*Charitas
Cardina-
lis.*

populo comprobâisset? Vnde resciret ille, non fuisse comprehensum Archypresbyterum, quòd affinis esset suspicioni proditiōis puluerariæ? Quis certus ad eum nuncius peruenerat, de rebus iis omnibus quæ Archi-presbytero obiicerentur? Postremò, quānam diuinatione suā prædicere potuit quo crimine accusandus esset? nam tum quidem nihil omnino ei obiectum fuerat. Quod si charitatem non oportet esse suspiciolam, quòdnam illi tantum argumentū suppetebat, vt me persecutiōnis & tyrannidis indubitātè arcesceret, quod necessariò de me innuēdum erat, siquidē *Blackuellus* martyr erat futurus? Verum id omnino dici de *Bellarmino* iure potest in hac causa, quòd *Christus* Seruator noster de omnibus mundanis & carnem sapientibus pronunciat, qui satis se fecisse putant, si amicos suos diligant, inimicos odio habeant: siquidem haud vltra hanc metam Cardinalitia se diffundit charitas, quàm vt ad suæ

Matth. 5.
vers. 43.

sectæ

sectæ homines tantum extendatur. Quantum.n.redundauit superuacaneæ in eo erga *Blackuellum* charitatis dum futurum eius Martyrium contemplans lætatur; tantū mihi detractum est non minus iniuste atq; inhumanè, dum me pro cruento habet persecutore.

Quòd autem hæc eius lætitia imminuta proximo nuncio & interrupta est, qui de constantiâ Archipresbyteri in Iuramento recusando iam labefactatâ & prostratâ retulit; nulla sanè caussa fuit vel prioris gaudii, vel huius recens oborti doloris, cūm ex æquo vtrumq; falso fundamento nitatur. Nam vt mihi nunquā in mentē venit aliquid in *Blackuellū* statuere, vt nec in alium quenquā, conscientiae causâ, hætenus feci: sic *Blackuelli* constātia nō nutauit, nec in hoc suscipiendo Iuramento vacillauit, cūm & nondum comprehensus id pro re licitâ semper habuerit; auctorque Catholicis omnibus fuerit, ne detrectarent:& post.comprehensio-

nem, nullam quæsierit moram, nec ullâ tergiuersione usus sit; sed simulac oblatum est libenter suscepit, tanquam quod legitimum esse neutiquam ambigeret; idq; nec minis, nec blanditiis ullis admotis ad eum persuadendum, ut & ipse adhuc optimè testificari potest.

Quod ad modificationem iuramenti & temperamentū attinet, nisi fortè quòd res in se æqua & licita, æquis & moderatis verbis optimè ei consentientib. descripta est, non video cur hoc nomine Iuramentū reprehēdat. Nulla .n. modificatio verborum, iure nominetur *dolus & decipula Satanæ*; cū res ipsa tam luculēta sit, tamq; luculenter omnibus iuraturis exposita, ut non aliud quicquā habeat molestius, iis verbis quæ adhibētur in extremo, quibus æquiuocatio vapulat, reseruatíoq; mentalis. Quæ quidem exotica doctrina à Pseudo-catholicis recēns excosa meretur multò iustiùs stratagemma Sathanæ vocari, quam in re cla-

ra & temperatâ, clara & conspicua oratio.

Sed quid nos nouis hisce *rusticis* dicemus, de quibus cum Satyro meritò queri possumus, quòd ex eodẽ ore & calidum simul spirent & frigidum? *Lutherum* enim omnesq; scriptores nostros præferuidos & paulò liberiores arguunt vehemèter, quasi cerebrofos, & Diaboli instinctu locutos: nunc verò, si nos temperatiùs moderatiùsque loquamur, stratagemma Sathanæ è vestigio nuncupatur. Meritò idcirco cum Christo conqueramur, quòd nec canentibus nobis saltant, nec mœrentibus collachrymantur; adeóque; nec *Joannis* seueritas, nec *Christi* lenitas iis placere potest, qui adstruunt Monarchiæ suæ super basin traditionum suarũ, & non ædificant Christo super fundamentum Verbi, & infallibilis Veritatis eius.

Sed quid illud sibi velit quod ita dictitat, Sathanæ versutiam ibi adhibitam, idque eo duntaxat fine, vt

Matt. ii.
17.

fides Catholica subuertatur, & *Petri* Primatus labefactetur; non possum equidem, nisi *Bellarmino* ipso vtar interprete, diuinare. In vniuersâ enim hac epistolâ suâ, nusquam verbum ponitur; quo demonstret, Primatum Sancti *Petri* vllâ Iuramenti huius parte attingi, si modò nudam *Bellarmini* assertionem exceperis, quæ non est tanti, vt si omnis luculentior desit probatio, satisfacere possit conscientia cuiusquam vel mediocriter cordati. Ego enim, quantum mea mens assequi potest, sic statuo: non cælum à terrâ longiùs distare, quàm professio obedientia ciuilem erga ciuilem Regem, differt ab iis omnib. quæ Catholicae fidei aut Primatui Sancti *Petri* quoquo modo sunt affinia. Etenim ad Catholicam fidem quod attinet, ecquod verbû in toto Iuramento illo reperitur, quod religionis causam aut spectet, aut sonet? Nû qui iurat in ea verba, se aut crediturum, aut non crediturum, aliquem Fidei articulum profitetur?

Num

In Iuramento Fidelitatis nulla decisio causarum religionis continetur.

Num vel omnino ibi aut veræ aut falsæ Ecclesiæ nomē attingitur? Rursus quod spectat ad Sancti *Petri* Primatum ; nescio cuius Apostoli ibi nomen nominetur , excepto *Jacobi* nomine , quo Cardinali non placuit in totâ epistolâ me compellare ; cum tamen ea quæ scribit eiusmodi sint , quæ me non leuiter tangant modò , sed grauissimè feriant. Vllane deniq ; illic mentio fit , ac disertis verbis aut indirectè vel Hierarchiæ Ecclesiasticæ , vel successionis , vel sedis Apostolicæ Sancti *Petri* , vel consimilis rei cuiuspiam ? Nisi quòd auctor epistolæ huius egregiè meminit successionis Sancti *Petri* , eamque cum successionem comparat *Henrici octau* ; cuius comparationis & ineptæ & petulantis atque procacis , miro eum non puduisse. Quod enim attinet ad successorem Regis *Henrici* (quibus verbis me denotar) equidem , sicut nec adhuc feci , nec postea facturus sum , vt nouum quempiam Fidei articulum condere , aut de aliquo Fi-

*Longè fa-
cilius pro-
batio est,
me Maio-
ribus meis
successisse,
quàm Pa-
pam san-
cto Petro.*

*a Bellar. de
Romano
Pont. lib.
1. cap. 12.
b Idem de
Rom. Pon-
t. lib. 4 c. 6.
c Idem de
Romano
Pont. lib.
2. cap. 14.*

dei articulo iudicem me constituere
præsumam, sed exemplarem obedi-
entiam præstabo, & omnibus Fidei
articulis me submittam, non minori
cum humilitate & modestiâ, quàm
quiuis Subditorum vel infimus: Sic
si Pontifex æquè facile probare pos-
set, se vel à personâ, vel à doctrinâ,
Sancto Petro succedere atq; ego cō-
tinuâ serie Regum Angliæ Scotiæque
hæreditarium Successorem me pro-
bauerim; nunquam negotii tantum,
neque tumultus fuisset eâ de re in
orbe Christiano excitatum; nec ipsi
Bellarmino opus fuisset tantum char-
tæ commaculâsse de summo Ponti-
fice disputanti in voluminibus illis
ingentibus Controuersiarum; & de-
mum concludere cum^a morali qua-
dam certitudine tantum, & cum il-
lo suo^b *Pie credendum*; introductis
etiam^c Pontificum ipsorum, quo-
rum tamen causa agitur, authorita-
tibus in testimonium, qui certè tanti
ponderis non sunt vt eorum histori-
ca narratio, articulus nostræ Fidei

esse

esse mereatur. Illud interim citra arrogantiam affirmare posse videor, me ad maiorum meorum res præclarè gestas propiùs accedere, quàm de hodiernis Pontificibus probari facile posset, *similes esse Petro*, præsertim in Regibus anathemate percellèdis, & subditis à fide suâ erga Principes absoluendis.

Sed ad firmissimum eius argumentum accedimus ; quod in eo positum est, vt mihi Panicum terrorem affingat, ac si frustra metuerem. ait enim Cardinalis, *Non est unquam auditum ab initio nascentis Ecclesie usque ad hæc nostra tempora, quòd ullus Pontifex, Principem ullum, quamuis Hæreticum, quamuis Ethnicum, quamuis persecutorem cædi mandauerit, aut cadem fortè ab aliquo patratam probauerit.*

Verùm primò, cur volens & de industriâ hîc præterit reliquos articulos iuramento illo comprehensos ; puta depositionem, abdicationem, incitationem ad arma, rebel-

Argumentum Cardinalis maxime ponderosum.

lionem denique contra Reges, quæ omnia non minùs quàm cædes, illo in Iuramento memorantur? Quippe cum hæc omnia eòdem tendant, & quatenus à subditis tentantur còtra Regem, nihil differant; cum nemo tam teneræ & scrupulosæ conscientiaë subditus existat, qui si alterum effecerit, alterum siquidē vires suppetant, sit recusaturus. Neq; tamen irasci ei possum, quòd rem tacitus præterierit, cum aliter effugere nullo modo potuerit quin liquidò & apertis verbis sibi ipse contradiceret, quod nunc re tantùm, & ex consequenti facit. De depositione enim Regum & abdicatione per Pontificem, ita se magnificè venditat in libris suis *Controuersiarum*, vt hîc negasse non esset liberum, nisi cum honestate pudorem exuisset.

Sed vt redeamus ad cædes Principum à Pontificibus approbatas; nescio quâ fronte, hoc contrà quàm ipse nouit, tam audacter inficietur. Quàm multis enim Imperatoribus bellum

*Bellar. de
Romano
Pontif. li.
5. c. 8. & li.
3. c. 16.*

bellum à Pontifice excitatum est intra sua ipsorum viscera? Qui cū essent victi in prælio, eā conditione erant, vt & occīdi possent: quod si cōtigisset, nō potuisset (opinor) Pōtifex illud nō approbāsse, qui ita succēserit ^a *Henrico Quinto*, quod patris sui corpus mortui sepeliuerit, postquā eū ^b Pontifex ad rebellandum cōtra patrē incitāssset, & auctor ipsi cladis fuisset. Sed veteres has historias ipsi *Bellarmino*, eiusque libris relinquentes, in quibus abundē, vt dixi, & authenticē descriptæ sunt; ad nostra tempora oculos conuertamus, in iisque recordemur Panegyricam orationem à Pontifice habitam in conclauī: in qua laudes & ipsius sceleris celebrat & Monachi, qui *Henricum* Regem Christianissimum istius nominis tertium vitā priuauit: qui Rex tamen tam longē abfuit, vt aut hæreticus, aut ethnicus, aut persecutor opinione illorū esset; vt Pontifex ipse in illā oratione de eo pñūciat hæc verba; *Quod verus monach⁹ fi-*

^a *Gotfrid. Viterb. Helmol- dus, Cuspinianus.*
^b *Paschalis II.*

Vide Orationem Sixti Quinti, quam habuit in Consistorio super morte Henrici III.

Etum occiderit. Præterea ac si satis non fuisset idem scelus oratione tam vehementi, & cōgratulatione illustrâsse; quàm parum abfuerit, quin parricida Monachus in numerum Diuorum propter hoc suū tam gloriosum facinus referretur, *Bellarmino* eiūsque sodalibus notius est, quàm mihi: Tamen hoc mihi notum est, quòd nisi quidam è Cardinalibus in illo negotio, maiore prudentiâ & circumspeditione vñ fuissent, quàm ipse Pōtifex; fasti ipsi Pontificii, in quos relati sunt Diui, nobis tacentibus, *Bellarminum* manifesti mendacii coarguissent.

Ac vt propiùs adhuc ad nosmetipsos accedamus; quàm multa molimina & insidiæ cōtra Reginae nuper defunctæ vitam cōparatæ sunt, quæ omnia expresse per Confessarios suos nefarius illis proditoribus, approbante Pontifice, imposita sunt & iniuncta. Ad quam veritatem confirmandam, non est opus alio argumēto; quàm quòd nullus Pontifex ex

eo tempore usque ad hodiernum diem, quemquam Ecclesiasticum in quaestionem vocauerit, quod tam sceleratis coniurationibus se immiscuerit. Immo sanctus ipse *Sanderus*, is cui *Bellarminus* in suis literis tantum honoris tribuit, hoc; si viveret, esse verissimum comprobaret, cuius libros perlegerit, non alia doctrinâ, quàm hac ipsâ, refertos inueniet. Et quòdnam discrimen sit, Regemne quis occidat, aut occisum ab aliis approbet, vtrum auctor, an hortator occidendi ipse sit; denique vtrum alios ad cædem incitet, an incitatis annuat; has & huiusmodi distinctionum subtilitates *Bellarmini* ipsius iudicio remittimus. Ex hisce tamen quæ diximus manifestò apparet, quàm miè huius hominis impotentia & affectus eum transuersum abripuerint & talia contradictione se irretire atque implicare coegerint, vt & suæ notitiæ ac cōscientiæ, testimoniis tot librorum suorum & deniq; huius tēporis apertis-

simæ consuetudini aduersetur.

Verum quis miretur ipsum sibi in hac causâ contradicere, cum ingentia illa volumina contradictionibus vndique sint referta? quas cum ipse, aut alius quispiam conciliare potuerit, tum demum hanc quoque impudentissimam inficiationem (de Pontificibus nihil vnquam contra Principes tentantibus) quam adhibet in epistolâ, cum superioribus eius libris (vt antè diximus) facile conciliari posse credam.

Iam verò ne & illum imitari videar, ea temerè affirmans quæ nusquam probem; ad ipsius libros & locos quos hîc describam, lectorem ablegabo, vt de contradictionibus hominis, libri ipsi sine me testificentur.

*a Bellar. de
Iustif. lib.
5. cap. 7.*

In libris suis de ^a Iustificatione affirmat quòd propter incertitudinem propria iustitiæ, & periculum inanis gloriæ, tutissimum est fiduciam totam in sola Dei misericordia & benignitate reponere.

Quæ

Quæ eius ^a assertio è regione contraria est toti tractationi, & quinque illorum de Iustificatione librorum instituto, in quibus tamen libris, ea quæ iam citavi verba continentur.

^b Deus non inclinat hominem ad malum, neque physice, neque moraliter.

Mox contrarium affirmat, quòd ^c Deus inclinat quidem ad malum, non physice, sed tamen moraliter.

^d Episcopos Apostolis succedere. Presbyteros autem septuaginta Discipulis docent constanter omnes Patres.

Sed & contrarium affirmat, quòd ^e Episcopi non proprie succedunt Apostolis.

^f Judas, inquit, non credidit.

At contradicit alibi: ^g Judas iustus fuit, & certè bonus.

^h Observatio Legis secundum substantiam operis requirit, ut sic Preceptum observetur, ut peccatum non com-

ⁱ Idem de Gratia, & libero arbitrio. lib. 5. cap. 5.

^a Contra omnes quinque libros suos de Iustificatione.

^b Bellar. de amiss. gratia & statu peccati, lib. 2. c. 13.
^c Ibidem paulò post.

^d Bellar. de Clericis li. 1. cap. 14.

^e Bellar. de Pont. lib. 4. cap. 25.
^f Idem de Pont. lib. 1. cap. 12.

^g Idem de Iustific. lib. 3. cap. 14.

mittatur, & non fiat homo reus ob Præceptum non impletum.

^a Ibid. c. 9

Contra, ^a Sciendum est, non esse omnino idem, facere bonum morale, & observare Præceptum secundum substantiam Operis: potest enim servari Præceptum secundum substantiam Operis, etiam cum peccato.

^b Idem de Pont. l. 4. cap. 3.

^b Petrus non amisit eam fidem, qua corde creditur ad iustitiam.

^c Idem de Iustif. lib. 2. cap. 14.

Contra, ^c Petri peccatum fuit lethale.

^d Idem de Rom. Pō. r. l. 3. c. 14.

Antichristus ^d Magus futurus est, & more aliorum Magorum occulte Diabolum ipsum adoraturus.

^e Idem ex sententia Hippolyti & Cyrilli & cap. 12. eiusdem libri.

At contra, ^e Abhorrebit ab idololatria, execrabitur atque oppugnabit idola, denique templum denuo edificabit.

^f Idem de Missa lib. 1. cap. 27.

^f Verbis consecrationis, vera & solennis oblatio celebratur.

^g Bellar. de Missa lib. 2. cap. 11.

Contra, ^g Sacrificii oblatio magis in re quam in verbis consistit, & illa actio qua corpus Domini super altare ponitur, vera & realis oblatio est.

^h Idem de Christi anima lib. 4 cap. 5.

Mundi ^h finis non potest sciri.

Con-

Contrà, ^a *Post Antichristi mortem non futuri sunt nisi quadraginta quinq³ dies, usq³ ad mundi finem.*

^a *Idem de Rom. Pöt. li. 3. c. 17.*

^b *Decem Reges comburent purpuream meretricem. id est, Romam.*

^b *Idem de Pont. lib.*

Contrà, ^c *Antichristus Romanum odio habebit, & pugnabit contra eam, & comburet.*

^c *cap. 13.*

^c *Ibidem.*

^d *Duobus modis intelligi potest nomē uniuersalis Episcopi: uno modo, ut ille qui dicitur uniuersalis intelligatur esse solus Episcopus omnium urbium Christianarum, ita ut ceteri non sint Episcopi, sed Vicari tantum illius, qui dicitur Episcopus uniuersalis: quo sensu Papa nō est uniuersalis Episcopus.*

^d *Idem de Rom. Pöt. lib. 2. c. 31.*

Contrà, ^e *Omnis ordinaria iurisdicctio Episcoporum descendit immediate à Papa, & est in eo, & ab eo in alios deriuatur. Quos ego paucos è multis consimilibus selegi locos, ut prudens lector ex ungue Leonem dignoscat. Hoc enim in Bellarmini-
anis scriptis, inter legendum sæpius obseruaui, eum quotiescunque grauiori aliquā obiectione premitur,*

^e *Idem de Rom. Pöt. lib. 4. c. 24.*

quæ ipsum vellicet & pungat, nihil morari, nec meminisse, vtrum argumenti solutio, doctrinæ suæ alibi traditæ sit contraria, dummodo ei pro tempore inserviat, & effugio esse possit, quò præsentem procellam declinet.

Nunc autem vt eò redeamus unde digressi sumus; *Neque enim*, inquit, *auditum est unquam ab initio nascentis Ecclesiæ usque ad hæc nostra tempora, quòd ullus Pontifex Maximus Principem ullum quamvis hæreticum, quamvis Ethnicum, quamvis persecutorem cædi mandauerit, aut cædem fortè ab aliquo patrata probauerit. Et cur quæso vnus Rex Angliæ timet quod ex tot Christianis Principibus nullus timet, nullus timuit? Quid audio? Nul- line vnquam Imperatores, aut Reges Christiani sibimet à Pontifice timuerunt? Quomodo igitur miseri Imperatores isti, quos iam dicam, inquietati sunt per Pontifices atque iactati, tandem etiam penitus per eosdem subuersi perierunt? In cu-*

ius

ius rei testimonium, iam dudum ci-
taui *Bellarmini* libros. Nunquid
non timuit ^a Imperator ille, qui ^b
triduum expectavit ad ianuam Pon-
tificis summo gelu & niuibus, an-
tequam ei aditus pateret? Nun-
quid & ille ^c Imperator non timu-
it, qui ^d pronus in ventrem procu-
buit, dum alius Pontifex ceruices
ei conculcaret? Quid? Ille etiam ^e
Imperator parumne timuit, cui
tertius quidam Pontifex Regni ^f
Diadema de capite pedibus detur-
bavit? Annon & ^g *Philippus* timu-
it, de quo, cum Imperator inui-
to *Innocentio tertio* creatus esset, Pon-
tifex in hanc vocem erupit, *Aut*
Pontifex Philippo Diadema, aut Phi-
lippus Pontifici insigne Apostolicum
adimet? Quo dicto, Pontifex *Ot-*
thonem in eum incitavit, qui eum
postea interimendum curavit. *Ot-*
tho autem cæde factâ *Romam* ve-
nit, & Imperator à Papâ inaugu-

^a *Henri.*
iv.
^b *Abbas*
Vrſper.
Lamb.
Schafn.
Anno
1077.
Platin.
in vita
Greg. vii.
^c *Frideri-*
cus Bar-
barossa.
^d *Naucler.*
generat.
40. Iacob.
Bergo. in
supple.
Chron.
Alphons.
Ciaccon.
in vita A-
lexandr.
iii.
^e *Henric.*
vi.

^f *Rog Houed. in Richa. i. Ranulph. in Po-*
lychrö. lib. 7. g Abbas Vrſp. ad ann. 1191.
Naucler. gener. 40. Cuspin. in Philippo.

^a *Abbas*
Vrſp.

^b *Matth.*
Paris. in
Henric.

III. Petrus
de Vineis
Epist. l. i.

Et 2. Et
Cuspin. in
Frider. II.

^c *Vita Fri-*
derici I.
Germani-
cè conscri-
pta.

^d *Frideri-*
cum Bar-
baros-
fam.

^e *Paulus*
Iouius Hi-
ſtor lib. 2.

Cuspin in
Baiazet.

II Guicci-
ard. H. ſt.

Ital. lib. 2.

ratus est, quamuis postea ab eo-
dem, imperio etiam ^a deiectus. ^b
*Fridericus*annon timuit, cum eum
Innocentius excommunicaret, re-
gno priuaret, principes à iuramen-
to fidelitatis ei dato absolueret, de-
nique in *Apulia* quendam suborna-
ret, qui eum veneno extingueret?
Quo tamen hauſto cum conualuiſ-
ſet, conduxit *Manfredum* filium e-
ius nothum, qui venenum ei daret,
quo ſumpto mortuus est. Quid au-
tem ^c *Alexander* tertius ſcripſit *Sul-*
tano? Vt ſi abſque moleſtiâ vellet
viuere, aliquâ ratione tollendum de
medio ^d Imperatorem curaret: quâ
gratiâ miſit ei Imperatoris imagi-
nem picturâ expreſſam. Quid ^e
Alexander ille ſextus? nonne du-
centa millia aureorum à *Baiazete*
Turcâ accepit, vt eâ mercede fra-
trem eius *Gemen* vel (vt quidam
appellant) *Sisimum* necaret, quem
Romæ tum captiuum tenebar? non-
ne conditiones oblatas amplexus
est, & peractâ cæde pecunias acce-
pit?

pit? Quid ^a *Henricus* noster eius nominis secundus? nonne timuit post occisum *Thomam Becketum*? qui præterquam quòd nudis pedibus religionis ergò peregrinatus est, virgis etiam pœnas in Sacrario, tanquam in scholâ puer dedit; lætus, quòd nihil grauius pateretur. An nō timendi causa fuit Regi *Ioannis* Regis *Galliarum* qui nunc est proauo, cū regnum *Navarra*, quod ipsius iure fuerat, ^b Pontifex ab eo in *Hispanum* transferret, cuius regni dimidium Rex *Hispanus* hodièque obtinet? Annon is qui nūc regnat pronepos eius, iure timuit, cū se ab excommunicationis vinculis relaxari tam suppliciter obsecraret, vt Legatum suum *Romæ* virgis cædi, pœnitentium more, passus sit? Quid? *Elizabetha* Regina, nonne erat quòd sibi caueret, cū à *Pio* Quinto excommunicata est; subditi eius à fide & obedientiâ quam ei debebant absoluti, Regnum *Hiberniæ* ab eâ ad Regem *Hispaniæ* translatum, ac de-

^a Rog. Hoved p. 308
Matt. & a-
ris in Hē-
rico 11
Walsin-
gham. in
Hybodig.
Neustria
Ioan. Cap-
grauus.

^b Gome-
cius de re-
bus gest.
Franc. Xi-
mensi Ar-
chiep. To-
let. lib. 5.

b Respon-
sio Card.
Alani ad
litteras
Stanleii
Anno
1587.

nique nobilis ille fugitiuus Theolo-
gus, & purpureo vt nunc *Bellarmini-*
us, galero decoratus, non est veri-
tus *Stanleiane* proditiōis b apolo-
giam publicare, in quā illud defen-
dit, quòd quandoquidem excom-
municata esset Regina & Hæretica,
non solum liceret iam eius subditis,
verum etiam conscientia nexu tene-
rentur, nudare eam omni quo pos-
sent præsidio, & siue exercitus, siue
oppida, siue arces & propugnacula
eius obtinerent, Regi *Hispano* hosti
tradere, Reginā iam nihil habente
propriū aut suū?

Nam etiam si verum sit, sapientes
alieni periculi exemplo proposito
excitari vt sibi caueant, sibi que pro-
spiciant, iuxta tritum illud sermone
prouerbum,

*Tunc tua res agitur, paries cum pro-
ximus ardet:*

mihi tamen periculum in Perso-
nam meam intentatum stimuli, vel
potius classici cuiusdam canori, in-
star fuit, vt cauerem. Primò quidem

Bul-

Bullarum promulgatione excitatus, quarum memini suprâ, quibus omnium Regni, sceptriq; aditu prohibitus. Deinde ubi intrâui, plenamque possessionem adeptus sum, horrendâ illâ Coniuratione puluerariâ, quæ me meosq; omnes, & Regno & vitâ penitus spoliatura fuisset. Vtut autem Pontifex omni ratione se purgare laboret, quod minùs eius adminiculis fulta coniuratio illa fuisse videatur; tamen negari non potest, primarios eius in hoc Regno ministros, & præcipua mancipia leuitas, ipsissimos illius auctores & duces extitisse. Quorum is qui Princeps fuit cohortis, mortuus est in confessione facinoris; alios conscientia egit in fugam: nonnulli etiam in ipsam Italianam penetrârunt. Neque tamen, aut illi, qui Regnum hoc fugâ deseruerunt, aut *Baldwinus*, qui quamquam substitit in *Belgio*, laborauit tamen nihilominus conscientiam sceleris, vnquam sunt in ius à Pontifice vocati, nedum pœna ab eo affecti,

quòd in tam turpe & nefarium facinus consensissent.

Quæ cum ita sint, quid istâ opus est vel admiratione, vel exclamatione, *Vnus Rex Angliæ timet quod ex tot Christianis Principibus nullus timet, nullus timuit*? Quasi verò eloquentiâ suâ præpotente efficere posset, ut aut ego, aut fideles mei subditi non credamus sensibus nostris, solem meridie lucere negemus; nec verò ad illius iam incantationes cum serpente, sed ad euidentem & conspicuam rerum veritatem aures obturemus. Neque tamen quantumcunque stupens miretur, Panicum hunc terrorem esse quo laboro, vnquam euicerit. Egone à Papâ meam aliquando securitatem flagitavi? Numquid alios Principes Christianos amicos meos & necessarios cohortatus sum, ut Papam pro me interpellarēt? Vllâ mne opem aut præsidium ab ipsis vnquam emendicaui, quò incolumitati meæ consuleretur? Nihil minus: adeoque totum

hoc

hoc quod *Bellarminus* tantopere miratur, & quod tanquam inauditam timiditatē exagitat, eò tantum tendit, ut quod sapientis est Pastoris, oves ab hœdis in meis pascuis discriminem. Nam cum illud constet, siue Pontificis aliquæ partes in prodicione pulueraria, siue nullæ fuerint; tamen nefarios patricidas, qui pœnas dederunt, usque ad mortem suam professos esse, zelum duntaxat religionis causam sibi fuisse tam diri facinoris aggrediendi: imò cum nonnulli ex iis, ne in morte quidem adduci potuerint, ut veniam criminis, aut à Deo, aut à meipso peterent, aliosque è sociis suis ad parem constantiam animarint; an non magna causa fuit mihi & Ordinibus Regni, hoc oblato Iuramento subditos bonos à perditis, tanquam notâ quadam secernendi? Imò verò internoscerendi inter illos ipsos è Papistis, qui quavis incensi essent studio religionis suæ, tamen alioqui boni ciues & probati erant; atque illos,

non quidem homines, sed furias & faces infernales, qui iisdem principiis imbuti videbantur, quibus ipsius proditionis Principes erant innixi? Immò, quidnam à Rege benignius, (absit verbo iactantia) fieri potuit erga contrariæ religionis sectæq; homines, quàm vt hoc interposito Iuramento, fidem suam & integritatem in ciuilibus negotiis Regi sponderent, atque ita crimen illud & graue dedecus eluerent; quo omnes illarum partiû Professores premebantur noxâ & contagione eorum, qui puluerarium parricidium conflassent?

Quòd autem illustrat inuictum illud iuum argumentum, adductâ per similitudinem ^a *Juliani* Apostatæ historiâ, illiusque ratione agendi cum Christianis, cùm in eas angustias illos concluderet, vt aut Idololatriâ, aut proditione se illaquearent; vellem meminisset hic noster Auctor, quanquam cuius similitudini concessum esse aiunt, vt

^a *Nazian.*
in Iulian.
inuectiuâ
primâ.

*Diffimilis
similitudo
Cardina-
lis.*

uno pede claudicet : tamen hanc similitudinem perperam omnino electam, ut quæ & pedibus, & manibus, & omnibus omnino membris capta sit. Ostendam enim, idq; paucis, nihilum quidem congruere cum præfenti instituto, præterquam in eo, quod *Julianus* Imperator fuit; ego in quem hæc conferuntur, Rex. Principiò, *Julianus* fuit Apostata, totique fidei Christianæ renunciavit, quam olim professus fuerat, & denuò in Ethnicum, vel potius in Atheum conversus est: Ego Christianus sum, nec unquam eam quam propemodum cum lacte imbibi, religionem deserui, nec me professionis meæ aliquando puduit. *Julianus* Christianis infestus fuit, tantummodo quòd in confessione causæ Christi perstarent: Ego hac in re cum subditis agens, id tantum specto, ut nota extet aliqua, quâ distingui possit inter subditos fideles & perfidos. *Juliani* finis fuit Christianorum euersio: Mihi finis non alius, quàm Fidem

Christianam in tranquillitate atque otio tueri. *Julianus* eò tendebat, vt homines impelleret ad idololatriã: Ego eò tantum, vt subditos meos alliciam ad manifestam professionẽ naturalis fidei, ac ciuilis obedientiæ hãc velut tesserã obsignandam. *Julianus* eam rationem præ cæteris iniuit, vt subreperet incautis, & non cogitantes irretiret: Tota mea hac in re ratio, plana est & euidentis, omni-que obscuritatis integumento vacat. Siquidem nulli vnquam eorum qui ad iurandum vocarentur, deliberandi, commentandique de eo in quod iuraturus esset tempus negaui. Et, si quis fortẽ interpretationem requireret, eam quæ iure cuius satisfaceret, admisi. Sed summa dissimilitudo in eo vertitur, quòd *Julianus* eos impulit ad Idololatriam, statuis imaginibusque colendis: Ego, omnesque mei subditi, qui de religione iuxta mecum sentiunt, tam longè absumus ab hac culpã, vt à vobis hæretici vel eo nomine

censeamur, quòd ab idololatriâ patranda tam longè refugiamus: adeò vt in eo quod præcipuum est, præcipua etiam contrarietas existat. Nam *Iulianus* persecutionem mouit Christianis, propterea quòd idololatriam nollent committere: Ego autem à vobis pro persecutore habeor, quòd idololatriam nolim admittere. Vt ergo concludamus hunc locum, rectè omnino quadrat in *Bellarminum* tam ineptâ similitudine vtentem, vetus illa sententia, *Perdere quos vult Iupiter, hos dementat.*

Itaque non sequitur eius conclusio illa tam aliena à charitate, sibi videri eâ fraude compositum esse hoc iuramentum, vt nemo detestari proditionem in Regem, civilemque subiectionem profiteri possit, quin & Primatum sedis Apostolicæ perfidè abnegare cogatur. Sed quónam modo delirum hoc figmentum ex eius cerebro enatum sit, non possum perspicere. Id enim intelligo, quod & sepe dixi, nunquam eum hoc probare vel conari quidem: ima-

ginationi autē occurrere quæ nullā nititur probabilitate, est cū euanida v̄mbrā velle luctari. Id quidem nemo negat, Christi seruos permultos tam Sacerdotem quàm alios, genus omne tormenti constanter pertulisse, atque adeò mortem ipsam pro Christi confessione oppetiisse. Itaq; exemplis eius omnibus, quæ pro huius rei confirmatione adducit, non aliter mihi nunc opus est respondere, quàm si monuero Sophistæ partes ab ipso actitari in his omnibus exemplis constantiæ martyrum inculcandis, dum *Controuersum* semper accipit *pro confesso*; quasi nihil inter illam causam & hanc nostram intereffet.

Sed tamen quò faciliùs lector cognoscat, non solùm quàm ineptè similitudines illas adhibeat, verum etiam quàm turpiter in locis omnibus quos citat sese gerat: non alienum putavi loca ipsa describere quæ ab eo citantur, vnà cum breui pericope quadam genuini status parti-

cularium

cularium caussarum iis locis comprehensarum. Ex quo facile manifestum fiat, quàm partim hæc exempla causam nostram attingant; immò verò è contrario, quàm præclare instituto nostro inseruiat vera eorum sententiâ, sic vt ea tanquam tela retorquere iure possimus in illum ipsum qui inroisit.

Ac primò quidē quod * *Eleazarū* attinet, si Archi-presbytero ratio esset recusandi Iuramentum à Rege oblatum tā bona tamq; iusta, quàm fuit *Eleazaro* curā porcinis carnibus gustādis abstinere; adhiberi à Cardinale nō sanē incitē posset hoc exemplū, ad suum institutū comprobandum. Nā vt *Eleazarus* Scriba fuit primarius; sic Archi-presbyter primarius Sacerdos est. Vt *Eleazari* exemplum permagnam vim habuit ad iuniores Scribas animandos vt Legem seruarent, vel si ille simulatē comedisset, vt eos quoque ad simulationem instrueret; sic exemplū Archi-presbyteri plurimū valet, vt inferio-

* 2. Macc.

6.18.

Responsio
ad exem-
plum de
Eleazaro.

res Sacerdotes vel ad suscipiendum Iuramentum hoc alliciat, vel etiam à suscipiēdo deterreat. Sed cū fundamentum malum sit ac vitiosum, ædificium superimpositum non potest vllō modo esse diuturnū. Quod enim exemplum, quæso, reperitur in vniuersâ sacrâ Scripturâ, quo recusatio Iuramenti à Rege oblatis, vel detractatio obedientiæ erga Regem præstandæ, stabiliatur? Posset autem Cardinalis, si vellet, reminisci, quòd cū ab Ecclesiâ lex fertur, verbi gratiâ, de carnibus per certos dies non gustandis, qui obtemperare legi detractat, eum iustam Ecclesiæ censuram incurrere. Quòd si ita comparatos esse homines oportet, vt emori omnino malint, quàm vel minimam ex ceremonialibus Dei legibus infringere: & macerare corpus potius, quàm positiuam Ecclesiæ legem violare; nonne vicissim eam veniam daturus est Archipresbytero, vt & animam suam à peccato, & corpus à supplicio purum intactumque custodiat,

stodiat, politicis Regis legibus obseruandis ? Nonne concedet, vt bono quasi prælucens exemplo, firmam in nobis opinionem ingeneret, fore vt similem obedientiam sacerdotes inferiores pari alacritate præstent? Atque hæc, vt mihi quidem videtur, applicatio non paulò rectiùs congrueret cum exemplo Cardinalis.

Sed tamen causam non video quare Cardinali memoriam non reficem, de alio a iuramento quodã à Rege olim populis suis imposito, quo & suam ipsius vitam in discrimen adduxit, & totius exercitus salutem periculo exposuit: cum manè populum iurare cogeret, se cibi nihil sumpturos ante noctem; cuius Iuramenti observationem adeò rigidè postea exegit, vt filius eius natus maximus *Jonathan*, Regnique hæres, vitam propè amiserit, quòd contra eam legem fecisset, paululumque mellis summâ virgâ gustasset; etsi ille quidem nesciebat talem aliquam omnino legem latam.

a I. Sam.

14. 24.

Et nostrum hoc Iuramentum, præfertim tam iustâ premente occasione natum, pro certâ meâ meorûmque posterorum incolumitate, quo populus arceretur ne amarum illud poculum Antichristianarum scortationum ita ebiberet, quin tantulum modò mellis in cordibus retineret, quantum satis esset ad arguendum, eos desponsatos mihi manere in coniunctissimo illo obedientiæ vinculo; hoc cene, inquam, Iuramentum nostrum à vobis ad inferos usque amandabitur, & Satanæ iam stratagema dicetur? Nihil addo, si priùs tamen hoc dixero; sortem à Deo datam ad illud Iuramentum *Saulinum* tum sanciendum, & vestrum hoc iudicium, quo hoc nostrum Iuramentum infamandum censuistis, non ex eodem utraq; gremio prodiisse.

Venio iam ad eius exemplum de *Basilio*, adeò scilicet, ut ille præ se fert, causæ suæ accommodatum. Primò autem observandum hîc est,

si Car-

*Theodoro-
ret. lib 4. c.*

19.

*Responsio
ad exēpl.
de Sancto
Basilio.*

si Cardinalis vſitatum & familiare ſibi artificium omitteret, quo in omnibus vtitur citationibus, quodque in eo conſiſtit, vt ſiquid pro ipſo facit aſſumat; relinquat, ſiquid aduerſatur & officit:& auctoris ſenſum non minùs quàm verba afferret, haud ita difficile nobis foret, antiquis Patribus quos contra nos profert, reſpondere. Exemplum eius quod dico petamus, ſi placet, ab hoc ipſo loco: Si verbis *Theodoret*i, quæ hic citat, ſequentia attexuiſſet, in eam ſententiam proximâ planè lineâ incurriſſet, quæ non paulò maiores vires habet ad hortandũ Archi-preſbyterum vti Iuramentum ſuſcipiat, quàm ad dehortandum ac deterrendum. Sequitur enim verbis omnino proximis, *Imperatoris quidem amicitiam magni ſe pendere cum pietate; quâ remota pernicioſam eſſe dicere.* Sed vt omnes diſpiciant utrũ noſtrũ plus faueat præſens hic locus, mihi ne, an illi; auctoris conſilium paucis aperiam.

^a Theod.
lib. 4. c. 19.

^b Modestum, ut
Nazian.
eū vocat
in orat.
sua de
morte Basilii.

^c Vide c.
12. eiusdē
libri.

Valens Imperator, ut qui esset *Arrianus*, cum instigante vxore Ecclesias omnes Pastoribus suis nudasset, *Cesarēam* venit; quem locum Sanctus tum ^a *Basilus* regebat Episcopus, qui, ut habet historia, *lumen orbis terrae* habebatur. Antequam autem eō veniret Imperator, ^b misit Praefectum suum, qui Sanctum *Basilium* verbis induceret, ut cum *Eudoxio* (^c qui Episcopus *Constantinopolitanus* tum fuit, princepsque *Arrianæ* factionis) communionem seruare vellet: si verō renueret, non dubitaret rectā eum pellere in exilium. Hic praefectus Imperatoris cum *Cesarēam* venisset, *Basilium* ad se accersitum honorificē tractauit, blandē allocutus est, denique rogauit ut temporī cederet, neve vtilitatem tot Ecclesiarum periclitari sineret *tenui exquisitione dogmatis*. Porro & de Imperatoris gratiā conciliandā benignē ei pollicitus est, operamque suam obtulit, si quid esset in quo gratificari ipsi posset. Respondit ad hæc

omnia

omnia Sanctus *Basilus*, Illecebras
has sermonis esse, & pueris quidem ca-
piendis idoneas, inhiantibus ad palpum:
Illos verò qui Diuinis innutriti essent
literis, nunquam omnino pati posse,
ut earum una syllaba in discrimen ve-
niret, adeoque si opus esset, nullum ge-
nus mortis pro illis subeundum recusa-
tuos. Imperatoris quidem amicitiam
magni se pendere cum pietate; illà remo-
ta, perniciosam esse.

Sic se habet veritas historiæ. Iam
verò comparet qui vult causam
Sancti *Basilii* cum causâ Archi-
presbyteri. *Basilus* illectus est ut *Ar-
rianis* consentiret; Lis nulla mora
est Archypresbytero de causis fidei.
Basilus, nisi verbum ei Diuinum
obstitisset, Imperatori libens ob-
temperasset: Cum Archipresbytero
illud agitur, ut obtemperare non no-
lit, quandoquidem id ab eo verbum
Dei exigat. *Basilus* permagni fecit
gratiam Principis, si saluâ pietate e-
am promereri potuisset: Archi-pres-
byterum hortatur Cardinalis, ut eâ

Expendi-
tur Bellar-
miniana
æquipara-
tio lapsi
S. Petri &
Marcelli-
ni cum
Archipre-
sbyteri fa-
cto.

reiiciat, etsi consentaneum pietati sit, ut amplectatur. Sed ut nihil plane non tentet, quò miserum Archi-presbyterum obruat & pessundet; non satis habet constantiæ & fortitudinis præcepta ei decantare, propositis, *Eleazari & Basilii* exemplis, nisi lapsum eius comparâs cum lapsu Sancti *Petri*, itémque *Marcellini*, penitus eum exanimet. Quorum quidem duorum, *Petri* inquâ, & *Marcellini* longè formidolosissima fuit conditio, (si utriusque personas & gradus spectes) ex omnibus qui aut in Scripturæ diuinæ voluminibus occurrunt, aut in Ecclesiasticâ totâ historiâ memorantur. Alter enim unicum verum Deum abnegavit: alter Dominum & Servatorem nostrum *Iesum Christum*. Alter idolis immolavit profanæ Gentilitatis more: alter cum Iudæis contumacibus Dominum & magistrum suum eiuravit. Quòd nisi id agit Cardinalis, ut conscientiam Archi-presbyteri terrefaciat, aut ipsum in de-

spe-

operationis voraginem præcipitet, nescio profectò quorsum comparationem eiusmodi instituat. Illud tamen certò scio neminem, nisi qui ipsorum poculo demētatus est, non vehementer miraturum, cùm audierit Iuramentum obedientiæ ac fidelitatis erga Principem, cum apostaticâ abnegatione Dei Opt. Max. aut *Christi Domini* eiuratione in comparationem aliquando venire potuisse.

Sed ut omittamus differentiam *dis ἀλλὰ πρὸς* utriusq; causæ (simulq; æquiparationem illam satis præposteram Sancti *Petri* Ecclesiæ capitis, ut ipsi perhibent, & Papæ Apostatæ) miror eū uti voluisse hoc exemplo ^a *Marcellini*; cùm frater eius ^b *Cardinalis Baronius*, itémque novissima Conciliorum editio ^c *Binniana* totî huic historiæ fidem abrogare videantur. Aiunt enim & clarè refutari posse, & probabiliter ostendi, *historiam duntaxat obreptitiam esse; nisi quòd* (inquit *Baronius*) *non facile*

^a *Platina*
in vita

Marcell.

^b *Baron.*
anno 302.
num. 96.

^c *Binnius*
Concil.

Tom. I.

pag. 222.

recedendum esse putamus ab eâ sententia, quæ communi hætenus consensu credita est.

*d Vide
Tom. I.
Concil. in
Act. Con-
cil. Sinu-
effani.*

Quòd si liberæ essent coniecturæ, non recusâsset, opinor, ne ipse quidem Cardinalis in eorum quos dixi sententiam pedibus concedere, nisi vna & altera clausula eum remoraretur in Concilio illo ^d *Sinu-essano*, quippe ipsius institutis valde accommoda. Quarum prior hæc est: *Prima sedes à nemine iudicatur*; Nec non altera consimilis, *Iudica causam tuam, nostra sententia non condemnaberis*. Verùm enim uero, cur Concilium præsertim magnum, ut ille hoc appellat, trecentorum Episcoporum, præter alios qui tum aderant, cogeretur, qui priusquam convenirent, certò scirent nihil se iure agere posse? Itaque & cùm iam congregati essent, cuculorum duntaxat more eandem cantilenam suam sæpiùs iterabant, quòd *Prima sedes à nemine iudicatur*, & post tridui sessionem (longum profectò tempus ma-

gno

gno in primis grauique Concilio) re infectâ discessum est. Et tamen ita fingitur, septuaginta & duos testes contra ipsum productos, eosque Excommunicationi eius subscripsisse, & suo ipsum ore contra se pronunciâsse *Anathema maranatha*. Quæ tam absurdæ contradictiones vt conciliari possint, ablegandus est mihi Cardinalis hic noster *Venetias* ad Patrem *Paulum*, qui in ^a Apologiâ suâ aduersus oppositiones Cardinalis valde eruditè differuit.

Sed ab vno Pontifice ad alterum transcamus. Nam quem locum in articulis Fidei ac religionis hoc iuramentum habeat, iam satis demonstratum est. Cur *Gregorium* Apostolum nostrum vocârit, nescio; nisi fortè quòd *Augustinum* aliosq; cum eo monachos huc in *Angliam* legauit, qui nos ad Christi fidem traducerent. In quo vtinam qui hodie ei succedunt Pontifices, exemplum eius imitari vellent. Etsi enim diuinâ (vt quidem ait) reuelatione, eos

^a *Apolog. Patris Pauli aduersus opposit. Belarm. Responsio ad locum S. Gregorii. Greg. Epist. lib. 11. cap. 42. Beda Ecclesie. Histor. gen. Angl. lib. 1. c. 25.*

Beda Eo-
clesiast.
gen. Angl.
lib. II. c. 4.

in *Angliam* miserit ad regem *Ethelbertum*; tamen cum huc appulissent, nullam exercuerunt muneris sui partem, nisi pace permissuque Regis. Eodem modo Rex *Lucius* misit ad *Eleutherium* *Gregorii* antecessorem in Pontificatu, eique *Eleutherius* varios vicissim delegavit Episcopos, qui omnes locum suum in hac provincia Regis auctoritate obtinuerunt. Hi & ad fidem conuertere gentem nostram, & Regi parendum esse docuere. Quod si hodierni Pontifices his infiltrare vellent maiorum suorum vestigiis, equidem nec transugas alieni Principis foris exciperent, nec eosdem rursus domum remitterent (non solum absque vlla venia Principis, verum etiam manifestò contra ipsius leges) cum consiliis proditoriis, & doctrinam meram rebellionem spirante, ad subditos absoluendos ab obedientia sua erga legitimum suum Regem & Principem. Neque verò tam crudeles essent erga sua ipsorum mancipia, ut

cum

cum his mercibus eos dimittentes,
& suspectos eos Reipub. redderent,
& in certum vitæ discrimen adduce-
rent.

Iam quod attinet ad Apostolum
nostrum (quoniam quidem placet
Cardinali hoc eum nomine insi-
gnire) equidem ita mihi persuadeo,
rem vtilem Ecclesiæ me facturum,
si hunc vnum modò fructum labo-
ris istius mei percipere potuero, vt
à Cardinale impetrem, ne sinistrè
deinceps agat in citandis Patribus,
nec eorum dicta contra ipsorum
mentem sensumve contorqueat.
Gregoriana enim hæc epistola scri-
pta est ad *Ioannem Panormitanum*
in *Sicilia* Episcopum; cui concessit v-
sum pallii iis temporibus, eoque or-
dine gestandi, quo *Siculi* sacerdo-
tes & antecessores eius vti erant so-
liti, simulque cautionem hanc in-
terponit; *Ne Apostolica sedis reue-*
rentia ullius presumptione turberur.
Tunc enim status membrorum inte-
ger manet, si caput fidei nulla pulsetur

Greg. Epi.
l. II. c. 42.

*iniuria, & Canonum maneat incolu-
mis atque intemerata semper auctori-
tas.*

Iam verba ipsa expendamus: Scri-
pta hæc epistola fuit ad Episcopum
quendam, eoque fine scripta, ut pal-
lii vsum ei indulgeret; quod inter
Ceremonialia est, atque *Adiapho-
ra*. Pontifici Romano gratum fuit,
ut videtur, quod pallium gestare
non auderet, nisi venia à sede Apo-
stolicâ prius impetratâ. Deniq; cau-
tionem interserit eam, quam illa
verba complectuntur, quæ ex *Gre-
gorio* Cardinalis citavit. Quam qui-
dem doctrinam tam longè abest nos
ut oppugnemus, ut amemus probe-
mûsq; vel maximè. Omnes enim ce-
rimonias quas Christianus Magi-
stratus & Ecclesia præscribunt ordi-
nis causâ, inuiolabiliter seruandas
esse censemus: omninoque ubi in re-
bus eius naturæ & generis ipsi capiti
& gubernatori non paretur, fieri nō
potest, quin ad Tartaream confusi-
onem præcipiti cursu membra ru-
ant.

ant. Sed quòd *Gregorius* illo vocabulo *Capitis Fidei*, caput se nostræ Fidei, aut religionis prædicauerit, consistere nullo modo potest cum reliquâ eius doctrinâ atque scriptis. Primum enim um alius * *uniuersalis Episcopi* titulum inuaderet, * *Gregorius* dicere non dubitauit, *Ego autem fidenter dico, quia quisquis se uniuersalem Sacerdotem vocat, vel vocari desiderat, in elatione sua Antichristum præcurrit: qui tamen titulus longè infra eum est, quo quis Caput Fidei nominatur.*

Porro cùm offerretur idem ipsi Pontifici Romano, *Gregorii* hæc sunt verba repudiantis oblatum, ac detestantis: ^a *Nullus unquam decessorum meorum hoc tam profano vocabulo uti consensit;* ^b *Nullus eorum [Romanorum Pontificum] unquam hoc singularitatis vocabulum assumpsit, nec uti consensit.* ^c *Nos [Pontifices Romani] huius vocabuli gloriam oblatam non querimus. Et, quæso, qui nomen uniuersalis episcopi repudiabat, hic*

* *Ioannes Episcopus Constantinopolitanus.*

* *Greg. li. 4. Epist. 32 li. 6. Epist. 30.*

^a *Greg. lib. 4. Epist. 36*

^b *Idem ibidem Epist. 32.*

^c *Ibidem.*

^a *Bellar. de Pontif. l. 2. cap. 10.*
^b *Idem li. 2. de Missa. c. 10.*

Caput fidei sese vocari æquo animo laturus erat? Nisi fortè eo sensu quem iam exposui; quem si ille sensum pertinaciter reiiciat, dabit mihi veniam vt id de vno nunc *Gregorio* dicam, quod ille de ^a *Nicol. Lyrano*, *Minus cautè locutus est*: vel quod ^b alibi de *Chrysostomo*, *locutus est per excessum*. Igitur vt Apostolum nostrum è manibus ipsius eripiamus, ad nòsque reuocemus, vt noster porro sit in hac causà, non illius: est hoc quidem verum quod dicit hoc loco, sed eo tamen sensu quo dicit; Cùm disturbare, aut imminuere, aut abolere molimini ius auctoritatèmq; Ecclesiæ, quæ penes Regem residet intra suas ditiones atque fines, caput eius abscinditis, summòque gubernatori iniuriam facitis, & totius corporis compagem ac membra dissoluitis. Atque vt hoc sic finiamus, petimus ab eo, vt ita existimet, nos eam opinionem de Apostolo nostro *Gregorio* imbibisse, vt haud aliud Papæ & Cardinalibus

libus suggeri salubrius nunc optemus, quàm quod Apostolus noster Sanctus Gregorius Sabinianum quondam rogauit, vt Imperatori suggeret, totique Ecclesiæ, quæ istic fuit. Verba eius hæc sunt; *Vnum est quod breuiter suggeras Serenissimis Dominis vestris, quia si ego seruus eorum in morte Longobardorum me miscere voluissem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet; atque in summa confusione esset diuisa. Sed quia Deum timeo, in mortem cuiuslibet hominis me miscere formido.*

Atque ita cum loco ex S. Gregorio allato responderim, venio ad alium Pontificem quendam, Apostolum eius, Sanctum Leonem. Ac quò magis intelligat, me non more sophistarum contentionis causâ, sed studio duntaxat inuestigandæ veritatis, de prioribus citationibus eius, litem ei intendisse; fatebor hæc testimonia quæ ex Leone desumpsit, cuncta verissimè recitata esse, ac nec in

Greg. lib.
7. Epist. I.

Responsio
ad aucto-
ritatem S.
Leonis.
Leo in die
anniuers.
assump. ad
Pōt. Serm.
3. Idem E
pist. 8. ad
Episc. Vi-
ennens. idē
ibidem c. 2

*Cicero in
Horten.*

* *Sic enim
se indigi-
tat Ser. I.
in die an-
niuers.
Assump.
Ex Breui-
ario Ro-
mano.*

^a *Epist. 89*

verbis vsquam erratum, nec à sensu auctoris scopoque deflexum. Sed tamen concedat mihi oportet, vt hoc vnum addam (verè an secus, cōscientiam eius imploro arbitram) quod *Cicero* olim de *Hortensio* dixit eloquentiam immodicè laudante, *Eum Eloquentiam in cœlum laudibus extulisse, vt ipse cum ea simul ascenderet: id in Leonem iure quadrare, qui lau-* dibus vsque ad astra Sanctum *Pe-* *trum* extulit, vt cum eo ascendente, ipse pariter * *Petri heres* ascenderet. Fuit enim Sanctus *Leo* orator egre- gius, & eloquentiæ suæ viribus *Romā* bis seruauerat, semel ab *Attila*, ite- rum à *Genferici* incendiis.

Aspersit item nonnullis eloquen- tiæ suæ flosculis etiam Sanctum *Pe-* *trum*, de quo alicubi ait ad hūc mo- dum: ^a *Petrum assumpsit Dominus in consortium indiuiduæ Unitatis. Quæ* verba cū finitima sint ei sententiæ quam Cardinalis ipse citauit, quòd exors sit *mysterii diuini*, quisquis ausus est à *Petri soliditate* recedere; eum cer-

tè ab-

tè abstergere debuissent, quo minùs ea quæ proximè præcedunt verba, tanquam Ecclesiæ, eiùsque Capituli honorifica recenseret, cùm quæ immediatè pòst insequuntur tam manifestò derogent Maieitati Diuinæ. Ac rursus: ^a *Scripta humilitatis nostræ (inquit) auctoritate & merito Domini mei Beatissimi Petri Apostoli roborata sunt.* Rursus; ^b *Obtestamur, ut ea quæ à nobis Deo inspirante, & Beatissimo Petro Apostolo decreta sunt, seruetis.* Porro; ^c *Si quid à nobis rectè agitur rectèque discernitur, si quid quotidianis supplicationibus à misericordia Dei obtinetur, illius est operum atque meritorum, cuius in Sede sua vivit potestas, excellit auctoritas.* Et, ^d *Petrus Apostolus ab ipso omnium Charismatum fonte, tam copiosis est irrigationibus inundatus, ut cùm multa solus acceperit, nihil in quenquam sine illius participatione transierit.* Denique adeò studiosus, ne dicam ambitiosus fuit, in extollendo amplificandoque ^e *Sancto Petro, ut sua*

^a *Epist. 52.*^b *Epist. 89*^c *Serm. 2. in die annivers. Assump. sua.*^d *Serm. 3. in die annivers. Assump. sua.*^e *Epist. 24*

^a Epist. 4.

^b Concil.
Chalce-
don. Act.
I. c. 5. can.
28.

^c Epist. 9.
ad Theo-
dos.

mandata *Sancti Petri mandata esse*, &
a quicquid ipso præsente gerebatur,
Petro præsente geri diceret. Neq; verò
incassum ei cecidit hæc omnis elo-
quentia quâ usus est. Contendebat
enim id temporis cum eo de Prima-
tu Patriarcha *Constantinopolitanus*; Et
in ^b Concilio *Chalcedonensi*, Episcopi
sexcenti & plures, æqualem auctori-
tatem illius sedis Patriarchæ ascri-
pserunt; nec prærogatiuam *Romanæ*
sedis supra *Constantinopolitanam* ullo
modo admiserunt; sed contra *Leo-
nem* decretis suis suffragiisque pu-
gnârunt. Et tamen qui tantum *Pe-
tro* detulit, nihil *Cæsari* ademit, sed &
honoris vocabula, & auctoritatis
priuilegia ei cuncta attribuit, pote-
statemque eius agnouit Concilii
conuocandi arbitrari suo: vt hæc
pauca è multis quæ subiiciam loca
manifestò arguunt atque euincunt.
^c *Si pietas vestra suggestioni ac sup-
plicationi nostræ dignetur annuere, vt
intra Italiam habere iubeatis Episco-
pale Concilium.* Itémque scribens

ad Epi-

ad Episcopum Constantinopolitanum, sic haber; ^a *Quia clementissimus Imperator, pro Ecclesiae pace sollicitus, Synodum voluit congregari, quamvis appareat rem de qua agitur, nequaquam Synodi indigere tractatu.* Rursus; ^b *Quamvis ad diem Concilii Episcopalis, quenz pietas vestra constituit, occurrere me nulla ratio permittat.* Adeò scilicet hinc planum esse potest, qui Petro tam prolixè omnia tribuit, Caesari tamen nihil inuidisse, neq; iuris, neque prærogatiuæ suæ. Sed Cardinalis parum candidè agit in eo, quòd dum hæc omnia profert testimonia atque exempla, eaque satis perperam flexa & detorta; tamen testes haud alios in medium producit, quàm Pontifices ipsos, de quorum causâ agitur: quasi Papali suffragio Papalis auctoritas satis validè confirmaretur.

Vnum verò verum, quod ab eo ponitur in mediâ quasi turbâ exemplorum, non sanè possum quin vehementer collaudem. Id autem hoc

^a Epist. 16.
ad Flavianum.

^b Epist. 17.
ad Theodosium.

est: Omne genus supplicii; ipsamque adeò mortem Martyres tolerare oportere, potiùs quàm vt vnā syllabam diuinæ Legis corrumpi sinant. Ad quam amissim si ipse se exigeret, & reliqui eiusdē fidei cum illo professores sese componerent; nec *Eucharistia* iam administraretur *sub vna specie* contra euidentissimam Christi institutionem, contra praxin Apostolorum, vsūq; totius primitiue Ecclesiæ; nec verò *Missa priuata* successissent in locum *Cœnæ Dominicæ*: nec verba *Canonis Missæ*, verbis opponerentur SS. *Luce & Pauli*: in quo habemus aduersarium nostrum cōfitem rem, & omnino negantē ea posse inter se conciliari: denique nec tanta humanarū traditionum in Ecclesiis eorum multitudo regnaret, quibus non solū par honos ac Dei Verbo, verum etiam multò maior habetur. Sed hac vnā in re vereor ne non satis assequar eius sensum: neque enim (credo) per *diuina dogmata* sua Verbū Dei cœlestis intelligit,

Bellar. de
Sacram.
Euchar.
li. 4. ca. 14.

ligit, sed tantum Canones legesque *Domini ac Dei sui Papæ*: alioqui nec de *Primatu suo Sedis Apostolicæ* tanto-perè laboraret, cum tam debili fundamento nitatur in verbo Dei.

Quòd autem meruit tantopere, ne aut *inopinata comprehensio*, aut *persecutionis acerbitas* aut *senectutis imbecillitas*, aut alia quævis huius generis difficultas, causa lapsus Archi-presbytero esse potuerit; dixi equidem de hoc iam antea satis, demonstraviq; id quod res est, & quod ne *Blackwellus* quidem ipse, fat scio, negauerit, qui adhuc viuit; neque minis, neque precibus eum inductum, sed sponte suâ atque arbitrio illud iuramentum liberrimè suscepisse.

Iam verò inter reliquos quos citat auctores, nullo modo obliuiscendum sibi esse putauit Sancti *Sanderi*, eiusque *Visibilis Monarchiæ*; quem ego hominem cum factis nonnullis suis leuiter paulò ante perstrinxi: omninoque quisquis simplice & oculo & animo eius libros euoluerit, iure

*N. Sande-
r: aureola
quedam
sententia.*

*a Visib.
Monarch.
lib. 6. c. 4.*

*b De cla-
ue David
l. 6. c. 1.*

*De visib.
Monarch.
l. 2. c. 4.*

Ibidem.

existimârit bene eum de Ecclesiâ suâ Anglo-Romanâ meruisse: sed tamē iidem homines non possunt nō putare prorsus eum malè de Reginâ suâ Anglicanâ, vniuersoque Angliæ regno meritum esse. Cui meæ de *Sandero* sententiæ testimonio sunt ipsius libri. Ex quibus excerpti pau- cas hasce sententias quæ sequuntur, tanquam flosculos ex odorifero illo ferto selectos.

*a Elizabetha Regina officium sacer-
dotale in Anglia exercet docendi atque
euangelizandi non minori cum auctori-
tate, quàm Christus ipse, aut Moyses
vquam fecerunt.*

*b Fœminæ Primatus in rebus Eccle-
siasticis non aliunde est, quàm à Dia-
bolo.*

Porro de Regibus omnibus sic generatim pronunciat; Rex qui Pon- tificis auctoritati se subicere recusabit, nullo modo tolerandus est; sed omnem o- peram subditi dare debent, ut alius in e- ius locum quamprimum surrogetur.

Et, Regem hæreticum à regno quod

in

in Christianos obtinet, remouere oportet, Episcoposque omni ratione providere, ut alius quamprimum in eius locum succedat.

Et, Merito asserimus quoscunque Reges Christianos, in iis quæ ad Fidei negotia pertinent, ita Episcopis & Presbyteris subesse, ut cum in religionem Christianam post unam & alteram correptionem pertinaciter delinquentes perseuerauerint, ob eam causam a temporali sua præfectura, quam in Christianos habent, per sententiam Episcoporum deponi & possint, & debeant.

Et, Episcopi præsent regnis temporalibus si talia regna subiiciunt se fidei Christianæ.

Et, Potestas secularis, siue Regia, siue alia qualibet ex hominibus est.

Et, Inunctio quæ à sacerdote Regi confertur, declarat eundem sacerdote minorem esse.

Postremò, Prorsus contra Christi voluntatem est, ut Reges primatum habeant in Ecclesia.

Quòd autem pro Coronide siue

Ibidem.

Ibidem.

*De claue
David l. 5.
cap. 2.*

*Ibidem.
De claue
David l. 5.
cap. 4.*

*Examen
duorum
Martyrū
Cardina-
lis.*

Epilogo omnium exemplorum, par
Anglicorum Martyrum suorum tibi
 recensendum esse ratus est, *Morum*
 atque *Roffensem*, qui pro uno illo gra-
 uissimo fidei dogmate, ut ipse quidem
 asserit, capite luerunt, quod dogma
 detractione iuramenti Primatus
 continetur; admonendus mihi est,
 non satis eum quibusdam in rebus,
 iisque permagni momenti, quæ ad
 historiam prædictorum ipsius Mar-
 tyrum attinent, edoctum fuisse. Li-
 quet enim, & nihil est probare faci-
 lius variis ex Archiuis, utrumq; illo-
 rum in carcerem coniectum annum
 plura minus integrum, priusquam al-
 teruter ipsorum in iudicium capitis
 de Primatu Pontificis vocaretur; id-
 que partim quòd tardiores essent ad
 successionem Regiæ prolis confir-
 mandam, cui iam antea regni Ordi-
 nes subscripserant; partim quòd eo-
 rum alter, nempe *Roffensis*, implica-
 tus eo negotio tenebatur, quod de ^a
 sanctâ virgine *Cantiana* illis tempo-
 ribus fortè inciderat, adeò ut pro-
 pter

^a Cui no-
 men Elis-
 abetha
 Barton
 Vide Act.
 Parl.

pter celatas Pseudoprophetiæ illius fraudes atque imposturas, reus indicatus sit Maiestatis, ob non detectam coniurationem.

Atque ut hæ præcipuæ fuere causæ cur in carcerem dati sint, Rege tunc ne minimum quidem de Primatu suo sollicito, in quem regni Ordines tam propensos habebat, sed imprimis laborante, ut Sceptrum transmitteret ad prolem ex secundis nuptiis sibi natā: ita facile perspici potuit, post primos in animis eorum gliscētes igniculos offensionis, paulatim eos magis magisque obdurtos ad contumaciam contra Regem eiusque auctoritatem fuisse hac occasione; id quod rei exitus comprobavit. Promulgatā enim legitimā regis auctoritate in causis Ecclesiasticis interim dū ipsi in carcere versarentur, idque; tam per vniuersum quoddam Cleri decretum in Synodo, quàm per legem Parlamentariam mox inde consecutam; omnino tam peruersè tamque præfractè sese

gesserunt in eâ causâ, vt sopitam iram Regiam, & tanquam sub cineribus latentem, nouâ hac peruicaciâ suâ non parùm redaccenderint atq; irritârint. Vocati sunt ergo in iudicium, idq; tum de hoc *grauissimo fidei dogmate*, vt ille quidem appellat, super primatu Pontificis, tum de Regiis nuptiis, & prolis exinde natę successionem: id quod ex confessione ipsius *Thomę Mori* plusquam manifestum est. Cùm enim capitis iam damnatus esset, pro tribunali stans, Iudices in hæc verba allocutus est: *Non ignoro cur me morti adiudicaueritis; videlicet ob id, quòd nunquam uoluerim assentiri in negotio matrimonii Regis.* Quæ ipsius confessio id arguit, planumq; facit, magnum hunc Martyrem non aliam causam necis suæ arbitratum, quàm quòd refractarium sese Regi in negotio nuptiarum & successionis præbuisset: quæ meo iudicio valdè carnalis causa martyrii fuit.

Quòd autem ad Rossensem, Mori

scilicet

*Historia
aliquot
Martyrũ
nostri se-
culi, edita
an. 1550.*

scilicet in martyrio collegā, qui Iuramentum Primatus modificatum & temperatum non renuisset suscipere; is ut nec solum, nec præcipue carceri mandatus est propter causam Primatus; sic & in martyrio claudicans, & valde sanè solitarius ac desertus à suis, *pro gravissimo illo Fidei doctrinæque Capite*, mortem oppetiit. Tota siquidem *Anglicana* tunc Ecclesia, vno ut sic dicā impetu & torrente diuersam ipsi perrexit viā, diuersumq; sensit de illā causā; in quibus erant non pauci & iudicii maturioris, & eruditionis longè vberioris, quàm *Roffensis*. Itaque meritò hac in causā mutuabimur à Cardinale pro nostro præsidio, id quo ille se tuteri solet, cū inter alias Ecclesiæ notas quas commemorat, *Vniuersalitatem* ponit. Habemus enim hoc loco vniuersalem atque Catholicam Ecclesiæ *Anglicanae* consensum nobis propitiū atq; fauentē, ut apparet ex eo libro quem tota edidit *Convocatio Anglicana*, Institutionemque inscripsit

hominis Christiani : vt omittam viros doctos priuatim non paucos, qui de eodem argumento eruditissime disseruere, *Stephanum Gardinerum* in libro suo *De verâ Obedientiâ*; cui libro adiuncta est *Boneri Episcopi Præfatio*: itémque commentarium *De summo & absoluto Regis imperio* publicatum per *D Bekinsaw*: nec non alterum *De vera differētia Regia potestatis & Ecclesiastica*: *Conciones Tonstalli*, itémque *Longlandi Episcoporum* : *Epistolam etiam Tonstalli ad Cardinalem Polum*, aliáq; non pauca, & vernaculè scripta, & Latine. Quòd nisi asper & impatiens præsentium animus in *Roffensi*, lactatus fuisset ambitiosâ expectatione Cardinalitii galeri, qui quidem, *Caletum* allatus dicitur, quo tēpore illi caput amputatum est, antequam petasum impleret; inducor e quidem coniecturis haud leuibus vt credam, non nimis illum constan-tem futurum Martyrem, nec adeò facilè oppetiturum pro illo vno gravissimo fidei Dogmate.

Omni-

Omniñóque, hos duos Duces & Antesignanos ad martyrium, perpauci è popularibus reperti sunt qui sequerentur. Neque enim insigniorem virum legimus quempiam, sed & de obscuris haud adeò multos, qui sanguine suo *grane illud fidei Dogma* hìc in *Anglia* confirmarunt. Ita, si hinc, vera causa pœnarũ quas pertulere consideretur, (de quã dixi satis antea) hinc testium paucitas, qui *Dogma hoc tam grane*, vt Cardinali nostro videtur, eorum exemplum insecuti sanguine suo obsignarunt; haud ita magna gloria ad gẽtem nostram *Anglicanam* redundare omnino poterit, solis hisce duobus tanquam *Enoch & Eliã* contra Antichristianam nostram doctrinam animosè testificantibus.

Deniq; illud mihi comperum est ex verbo Dei (quod Verbum certa sit oportet & indubitata amissis omnia explorandi, *graviora* præsertim fidei *dogmata*) ex Verbo, inquam Dei, mihi compertum est & defendi

Regum
Primates
Scriptu-
rarum au-
thoritatis
confirma-
tus.

a 1. Chr.
 19. 4.
 b 2. Sam.
 5. 6.
 c 1. Chr.
 13. 12.
 d 2. Sam.
 6. 14.
 e 1. Chr.
 28. 6.
 f 1. Chr. 6
 g 2. Reg.
 22. 1.
 h Nehe.
 9. 38.
 2. Reg. 8. 4
 i 2. Reg.
 18. 4.

melius posse, & defensum semper i-
 ri, Regum Primatum munus esse e-
 orum proprium, intra fines suos atq;
 ditiones; quàm ille suam defendet
 Regum Regique iuris imminutio-
 nem cum verbis contemptus & irre-
 uerentiæ plenis, quibus in eos utitur,
 semper quidem satis licèter, sed no-
 minatiim & in voluminibus illis pri-
 oribus atque maioribus, & in nuper
 editis suis contra *Venetos* libellis. Sub
 veteri Testamento Reges haud du-
 biè ^a gubernatores erant Ecclesię in-
 tra fines suos: corruptelas ^b purgauē-
 re: abusus sultulēre: ^c arcam ad cōsti-
 tutum quietis locum perduxēre: ^d
 arcæ deportandæ ipsi præsultauēre:
 Templum ^e ædificauēre: ædificatum
^f dedicauēre, & suā præsentia opus
 consecrationis cohonestârunt: librū
 Legis è tenebris erūtum populo re-
 citari ^g fecērunt: fœdus inter Deum
 populumq; ^h redintegrârunt: ⁱ con-
 fregēre serpentem æneum, quamuis
 & diserto Dei mandato erectum, &
 Christum Dominum suo modo fi-

guran-

gurantem: idola omnia Deosq; fal-
 los^a exterminauere, reformationes
 publicas^b instituere, conuocatis eo
 fine & congregatis promiscue sacer-
 dotibus & laicis: ^c exauctorauerunt
 summum Pontificem; aliumque in
 eius locum subrogauerunt. In sum-
 ma, cuncta moderati sunt, quæ ad
 Eccl.asticum regimen quoquo mo-
 do pertinuerunt. Nec verò tituli &
 notæ quibus insigniuntur honora-
 riæ, ab his eorum actionibus discor-
 dant: vocantur enim^d *Fili Altissi-
 mi* imò verò^e *Dii*, & ^f *Vncti Domini*,
in Dei solio & sedentes, ^h *Famuli Dei*, i-
 mòⁱ *Angeli Dei*, *Facti iuxta* ^k *cor*
Dei, ^l *Lumina Israelis*, ^m *Nutricii Ec-
 clesie*, cum innumeris ex eodem ge-
 nere titulis atque insignibus hono-
 rariis, quibus & Vetus vbique sca-
 tet Testamentum, & aduersarius i-
 gnorationem nullam potest obten-
 dere.

Quid in Nouo Testamento? O-
 mnis animæ subici iubetur, idq; pro-
 pterⁿ conscientiam. Orandum quidem

a 1. Reg.

15 12.

2. Reg.

18 4.

b 2 Chr.

17.8.

c 1. Reg. 2.

27.

d 2. Sam.

7.14.

e Ps. 82. 6.

& Exod.

22.8.

f 1. Sam.

24 11.

g 2. Chr.

9.8.

h 2. Chr.

6.15.

i 2. Sam.

14.20.

k 1. Sam.

13.14.

l 2. Sam.

21.17.

m 11a. 49.

23.

n Rom.

13.5.

^a 1. Tim.

2. 2.

^b Rom.

13 4.

^c 1. Pet. 2.

13.

^d Rom.

13 7.

^e Mat. 22.

21.

^f Ioan. 18.

36.

^g Luc. 12.

14.

^h Luc. 22.

25.

Et pro ^a omnibus, sed præcipue pro Regi-
 bus Et in authoritate constitutis, ut sub
 iis piam Et pacatam, honestamque vi-
 tam degamus. ^b Magistratus Dei ad-
 minister est ad vlciscendos facinorosos,
 innocentes autem atque probos remune-
 randos. Omnibus quidem obtempe-
 randum est superioribus potestatibus, sed
^c potissimum Principibus, Et in eminен-
 tia collocatis. ^d Reddite unicuique quod
 suum est, Timorem cui timor, amorem
 cui amor iure debetur. Date ^e Cesari
 quæ Cesaris sunt, Deo quæ Dei sunt. ^f
 Regnum meum non est huius mundi. ^g
 Quis me constituit iudicem super vos?
^h Reges gentium dominantur eorum,
 vos autem non sic. Vtrum autem hæ
 sententiæ, hi tituli, hæ prærogati-
 uæ, cum aliis infinitis eiusdem notæ
 tum Veteri, tum Nouo Testamento
 comprehensis, satis magno argu-
 mento sint Regibus Christianis, ad
 Ecclesiam intra fines suos, non mi-
 nus quam reliquum populum gu-
 bernandam, ut qui custodes sint v-
 triusque Tabulæ; non quidem no-

uos articulos Fidei condendo (idem enim Papæ munus est, ut diximus) sed efficiendo, ut Dei Verbo publicè obtemperetur, Religionem repurgando iuxta Diuinam voluntatem in Sacris literis patefactam, & temporalem gladium in beneficium spiritualis potestatis distringendo, abolendo corruptelas, Ecclesiasticam auctoritatem sanciendo, quæstiones friuolas, & schismatum licentiam vel componendo, vel coercendo tollendoque (quod ^a *Constantinus* factitauit) denique *decorum* quoddam tuendo, & leges ac iura præscribendo de *Adiaphoris* rebus omnibus ordinis gratiâ, ad quem solum scopum collimat hoc Iuramentum Primatus; utrùm, inquam, hoc officium munusque Regium cum auctoritate consentiat, quam Diuinum Verbum iis attribuit, an secus, cuius æquus rerum æstimator iudicet. Sed qui possint hæc honorifica officia, insignes tituli, & prærogatiuæ, quas Deus in Veteri ac Nouo Testamento

^a Euseb. l.
3. de vita
Constantini.

contulit in Reges, cum egregiis elo-
giis conuenire, quæ Bellarminus il-
lis tribuit, non video. Cuiusmodi
sunt hæc;

1. De lai-
cis, c. 7.

1. Reges potius seruos esse quàm Do-
minos.

2. De Pöt.
l. 1. c. 7.

2. Quòd non solum subiecti sint Pon-
tificibus, sed & Episcopis sed & Presby-
teris, atq; adeò etiam Diaconis.

3. Ibidem.

3. Quòd Imperatorem non gravatè
bibere oporteat non solum post Episcopum,
sed etiam post Presbyterum.

4. Ibid. &
de clericis
cap. 28.

4. Quòd Regum auctoritas atq; fun-
ctio non immediatè ex Deo descendat,
neq; ex iure Diuino, sed duntaxat ex iu-
re gentium.

5. De Pöt.
l. 3. c. 16.

5. Quòd Pontifices multos quidem
Imperatores deposuerint; nemo autè Im-
perator aliquando Pontificem: Imò ve-
rò quod* Episcopis, qui mancipia sunt
Papæ, deponere liceat Principes, & eo-
rum leges rescindere.

* De Rom.
Pont. lib 5.
cap. 8.

6. De lai-
cis cap. 18.

6. Quòd Ecclesiastici homines tam
longè supra Principes sint, quàm anima
supra corpus.

7 De Pöt.
l. 5. c. 8.

7. Quòd Reges deponi possunt per-

sub-

subditos suos ob multas causas.

8. Pontifices nullo modo deponi posse: nemini enim mortalium permissum esse de iis iudicare.

8. De Pöt.
l. 2. c. 26.

9. Obedientiam Papæ deberi propter conscientiam.

9. De Pöt.
l. 4. c. 15.

10. Obedientiam autem Regi non alio respectu deberi quam propter ordinem politicum.

10. De clericis c. 28.

11. Quod ipsi illi homines Ecclesiastici, qui & nati sunt & degunt in Regnis Principum, non tamen sunt eorum subditi, nec ab iis iudicari possint; ipsis autem fas sit principes suos iudicare.

11. Ibid.

12. Quod obedientia quam Clerici tribuunt Regibus etiam in minimis merq; civilibus negotiis, non sit à necessaria aliqua subiectione, sed tantum ex discretionem, & propter observationem boni ordinis atque moris.

12. Ibid.

Has ego Contradictiones & immane quantum discrimen, inter librum Dei & Bellarmini volumina inter se contuli, & opposui, ut contrariis iuxta se positis, veritas magis

elucescat. Porro illud fidens animi affirmauerim, quòd quicunq; candidè & absque partium studio irreconciliabiles hasce contradictiones, quas modò posui, expendere uoluerit; fatebitur haud grauatè, non magis Christum & Belial, lucem & tenebras, cœlum denique & inferos inuicem distare, quàm *Bellarminianum* iudicium de Maiestate Regum, à Diuino de iisdem iudicio distidet.

Ad conclusionem verò totius Epistolæ, quæ neruosis tantùm & validis exhortationibus abundat ad persuadendum & confirmandum Archi-presbyterum in proposito patientiæ, constantiæ, ac denique martyrii, si opus fuerit, nihil habeo quod respondeam; nisi duntaxat vt deplorem tam multas sententias, tamque bonas, è sacrae Scripturae thesauro depromptas, nec malè profectò cōsutas inuicem atque contextas, ad tam vitiosam causam tamque falsam accommodari. Sed nullum quan-

tumuis

tumuis speciosum integumentum, malam causam adiuuat; nec vnquã res mala lenocinio verborum fit melior. Vnde iure optimo in eum retorquere possim id quod de *stratagmate Satanae* nobis occinit: siquidem aut nullum *Satanæ* stratagema est, aut hoc primarium, cùm tam sancta in specie cohortatio ad tam improbum negotium adhibetur. Id modò vellem, decorum illud hìc studiosiùs seruâisset; nec illi duæ trêsvæ profanæ voces inter tot graues ac sacrosanctas Scripturæ sententias excidissent. Nec enim in totâ Scripturâ, ac præsertim in Nouo Testamento, legere me memini de *Pontifice Maximo*. Et hoc sanè Papæ satis esse debet, ex instituto *Numæ Pompili* vsurpare hunc titulum, non ex *S. Petri* successionem, cui nunquam ista Pontificalis dignitas, nec vigilantem nec somniantem venit in mentem.

De *Capite* autem *Fidei*, de quo memini etiam suprâ; Apostoli, sat scio, nunquam illius nominis honorem

cuiquam nisi Christo tribuerunt. Præstabat igitur omnino ne vsurpâsse quidem eos titulos, qui partim in sacrâ Scripturâ nusquam occurrunt, partim eo sensu quo ab illo accipiuntur solî Christo delati sunt, quàm tam sanctæ râmque graui Epistolæ illos inseruisse.

Sed vt huic tandem negotio finis imponatur, æquum & candidum quemq; lectorem vehementer obsecro, vt de duobus Breuib; Pontificiis, & de hac Cardinalis Epistolâ, non ex splendore verborum, sed ex rei pondere naturâq; diiudicet: nec adeò quid vehementer obiiciatur, quàm quid solidè ac iudiciosè probetur, æstimare velit. Bonos autem & fideles meos subditos omnes hortor, vt permaneant cordibus in Veritate fundatis, nec transmarinis istis illecebris, à natiuâ pietate se abduci sinant. Omnes deniq; tam subditos quàm exteros, qui in hanc nostram Apologiam fortè inciderint, vt alieni à studio partium prudenter de veritate

ritate sententiam ferant, prout hîc à nobis candidè descripta est, ad discutendas illas tenebras mendaciorum, ac calumniarû, quæ in me contra ius fasq; congestæ in dignissimè fuerant: quem solùm finem nobis ista tum scribentibus, tum publicantibus fuisse propositum, vt credat benignus lector, iterum atq; iterum eû ex animo rogatum volo.

Triplici nodo cuneus triplex sive apologia pro juramento fidelitatis,
adversus duo brevia P. P. Pauli Quinti

Amstelodamum 1609

J.can.p. 256 p

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10544692-7